

subotički dvotjednik

Godina V. ❖ Broj 86 ❖ 14. ožujka 1998. ❖ Cijena 2 dinara

Reagiranje HKC-a u povodu napada na prijedloge
za nazive ulica
Skretanje gospodina Babića

Nakon gotovo tri mjeseca od skupštinske rasprave, te svojevrsne hajke po nekim lokalnim „nedeljnicima“ i listovima iz Beograda u povodu Prijedloga Skupštine općine da tri ulice u gradu dobiju naziv po imenima dva velika kulturna i jednog političkog djelatnika ovdašnjih Bunjevaca, a riječ je o književnom stvaraocu Matiji Poljakoviću, književniku i sakupljaču narodnog blaga Balintu Vujkovu i prvaku redratnog ogranka Hrvatske seljačke stranke Josipu Vukoviću Đidi, reagirao je u ime Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ predsjednik Bela Ivković poljnim priopćenjem za javnost. U priopćenju se navodi kako ova institucija „sukladno svojim programskim opredjeljenjima – čuvanju i njegovanju kulturne baštine naših Hrvata – smatra se pozvanom reagirati na proizvoljne i neutemeljene tvrdnje izgovorene na spomenutoj sjednici te zabilježene u javnim glasilima“, a u interesu objektivnog informiranja javnosti“.

Nakon sažimanja primjedbi koje je, što na Skupštini što u „Danima“, iznio odbornik Bunjevačko-šokačke stranke Nikola Babić, u priopćenju se analizira snaga navedenih „argumenata“ iznošenjem potpunih biografija ovih triju uglednih djelatnika s ciljem da se ospore Babićeve insinuacije. Najveći dio posvećen je pobijanju Babićevih krivih stajališta o Poljakoviću, a priopćenje se završava sljedećom ocjenom:

„Svete se g. Babić i njegovi istomišljenici predloženim zaslužnim ljudima ne zato što oni nisu bili ili nisu priznavali da su Bunjevci, već zato što su, kao Bunjevci, tadašnje doba bili dio hrvatskog narodnog korpusa. Dakle, oni ne mogu dobiti priznanje zato što su bili Hrvati. Nije li to politika? Ili možda nešto gore (rasizam)? Neće biti ništa drugo nego da su oni, kako veli g. Babić 'imali skretanja', odnosno 'od Bunjevaca postali su Hrvati'. Nisu oni izgleda na svoju nesreću slijedili g. Babića koji se kretao suprotnim pravcem – od Hrvata (što je svakako bio 70-ih godina) – postao je Bunjevac. Razlika između njih u tome što oni osporavani nikada nisu negirali da su Bunjevci, pa i samim tim nisu ni mogli 'skretanjem postati nešto drugo', a g. Babić sada negira da je Hrvat. On je dakle, skretanjem postao Bunjevac po nacionalnosti“.

Na kraju priopćenja HKC-a izražava se očekivanje da će „nadležni organi prijedloženja konačne odluke konzultirati kompetentne osobe i institucije koje im mogu dati valjane i provjerene podatke o osporenim osobama“.

Uručenje nagrada i priznanja
„Dr. Ferenc Bodrogvári“

Zadužili Suboticu

U četvrtak, 26. veljače, u velikoj vijećnici Gradske kuće, uz prigodni umjetnički program, dodijeljene su tradiciionalne nagrade kao i posebna priznanja „Dr. Ferenc Bodrogvári“ za prošlu godinu. Ova nagrada, koja svoj naziv nosi po imenu rano preminulog subotičkog filozofa marksističke provenijencije, dodjeljuje se subotičkim kulturnim stvaraocima, koji su tijekom prethodne godine učinili zapažen uspjeh izvan „lokalnog okvira“, te na taj način zadužili subotičku kulturu.

Ovogodišnje nagrade „Dr. Ferenc Bodrogvári“ pripale su Dijani Toderáš, keramičarki, Ottu Tolnaju, književniku, i Mariki Székely, muzičkom pedagogu i profesorici glasovira u Muzičkoj školi. Posebno, pak, istoimeno priznanje dobili su Lazar Malagurski, muzički pedagog, zatim Zsuzsanna Kunkin, knjižničarka u subotičkoj Gradskoj knjižnici, i Augustin Juriga, fotograf. Nagrade i priznanja nagrađenima uručili su Géza Kucsera, član Izvršnog odbora Skupštine općine, Đuro Molnar, predsjednik Kulturno-prosvjetne zajednice, te Milovan Miković, predsjednik sudbenog vijeća za dodjelu nagrade. U ime nagrađenih riječi zahvale uputio je Ottó Tolnai, dok se Mirko Bajić, dopredsjednik SO Subotica, zahvalio nagrađenima u ime mjesne samouprave za njihov veliki doprinos na polju kulture.

(t. ž.)

kut

Ponovne prijetnje, sankcijama

Ipak smo, na koncu, svojevrsni bastardi u modernome svijetu. Dokazuju to i najnovije prijetnje uvođenja sankcija. Dakle, još radikalnijem isključenju iz međunarodne zajednice nego što je to sada slučaj.

Ni ovoga puta nije toliko prijeporno pitanje jesmo li to zaslužili, koliko se ponovno nameće potreba za pravim odgovorom na pitanje zašto se svijet na taj način ophodi s nama. Dakako je po srijedi činjenica da se kod nas ne „igra“ po važećim pravilima koji u svijetu vladaju. Pretpostavljamo, to se ne čeli prihvatiti iz straha od negativnih posljedica takvih pravila po politiku koja se kod nas vodi posljednjih desetak godina. Nista drugo. A odgovor na pitanje kada ćemo početi prihvatiti ta i takva pravila igre, je još besprijekorniji. Jer, za ponudeni odgovor nije puno njih, ovdje spremno reći da je valjani.

Tomislav Žigmanov

(t. ž.)

Taoci u mrežama paralelnih svijetova

Što se to događalo proteklih desetak dana u nekoliko naselja u južnoj srbijanskoj Pokrajini? Je li na djelu nedavno bio „žestok obračun sa teroristima“, kako su to prenijeli prorežimski mediji, ili je pak riječ o „policijskoj odmazdi nad civilima“ nakon pogibije dvojice policajaca u sukobima s pripadnicima Oslobođilačke vojske Kosova (u čije se, uzgred, postojanje sve manje sumnja), kako su zaključili neki prijestolnički dnevni i tjedni listovi, te neke strane informativne agencije?

Ukoliko, pak, zanemarimo ove „detalje“, gotovo se svi izvjestitelji jednodušno slažu u ocjeni u povodu ovih nemilih događaja kako je očito riječ o, u proteklih desetak godina, najvećoj eskalacija sukoba na Kosovu, barem što se tiče žrtava, te da je opća situacija toliko nepovoljna da vrlo lako može izmaći kontroli. U tome kontekstu velika zabrinutost koju iskazuju i najznačajniji faktori međunarodne zajednice putem poduzimanja određenih „preventivnih“ mjera, uglavnom spram režima u Beogradu, govori tome u prilog.

Nas, međutim, uz apeliranje za mirno i demokratsko rješenje (ma što ono značilo) kosovske krize, zanima slijedeće pitanje: kako protumačiti dijametralno suprotna izvješća u srbijanskim medijima o najnovijim tragičnim događanjima na Kosovu? Tim prije što je istinita informacija ne samo od presudne važnosti za čovjeka koji se, nakon sklapanja mozaika, treba odrediti spram toga, već i zato što neistinito pisanje može uveliko doprinijeti (zlo)upotrebi njegove slobode, recimo nekim izravnijim oblikom sudjelovanja u „pravednom“ rješavanju problema. Ovo posljednje osobito vrijedi ukoliko se usljed veće količine neistina proizvede kaos, homogenizira javno mnijenje do usijanja, te

počne s mobilizacijom podanika.

Dakle, ponovno se radikalno aktualiziraju dva velika i zabrinjavajuća problema s kojima su se ranije već suočavali ovdašnji građani. S jedne strane, žitelji su naše države u vrlo nepovoljnoj situaciji ukoliko hoće donijeti točan sud glede nekog događaja, budući da su, po svemu sudeći, sredstva informiranja, osobito elektronska, pod presudnom kontrolom aktualne vlasti. S druge pak strane, isti su i puki taoci u igrama „velikih“ i „povijesnih“ rješavanja „sudbine“ naroda.

Ukoliko je vjerovati najavama da će okružni javni tužitelj u Beogradu podići optužnice protiv nevladinih medija iz prijestolnice koji su o Kosovu bitno drugačije informirali, onda možemo zaključiti da ova vlast čvrsto istrajava u nametanju jedne, njihovom političkom rezonu jedino prihvatljive, ispravne slike o tim događajima. Drugim riječima, ovdašnji građani zbog represivne kontrole medija vrlo teško mogu steći drugačiju sliku od one koje vlastodršci nameću. Stoga se opetovano postavlja pitanje uloge medija. Trebaju li oni služiti istini, ili pak biti u službi zveckanja srebrnjaka moćnika pod plaštom usluga „patriotizmu“? Čini se da već nekoliko puta priklonjenje novinara zveckajućem srebru ponavlja se i ovoga puta. A time ne samo da zaobilazimo istinu, već i dalje svjedočimo da smo od demokratskog društva, koje pretpostavlja i nekorumpirano novinstvo, na velikoj udaljenosti.

Dakako da nije manje važan ni drugi pomenuti problem, a to je da su građani bespomoćni taoci jedne iracionalne i povijesno prevaziđene politike. A ni tomu se ne treba previše čuditi, premda nije za utjehu. Jer, zar se nismo pomalo već naučili da je ovdje građanin sveden na razinu statističke brojke, koja je u gubitničkoj funkciji nemilosrdne politike? Pardon, na njega se ozbiljno računa i prilikom prikupljanja poreza.

Tomislav Žigmanov

*Preplatite se na „Žig“

Cijenjeni čitatelji, ukoliko želite „Žig“ redovito dobivati i ove godine na Vašu kućnu adresu molimo Vas da se pretplatite. Tako ćete ujedno pripomoći njegovom daljnjem izlaženju. Cijena godišnje pretplate je 50, a polugodišnje 25 dinara za Jugoslaviju, a za inozemstvo protuvrijednost za godišnju pretplatu iznosi 50 DEM. Pretplatiti se možete na žiro račun

HKC „Bunjevačko kolo“
broj 46600-678-7-3551
s naznakom „za Žig“,

ili u prostorijama Uredništva, Trg cara Jovana Nenada 15.

Molimo Vas, uz pretplatu naznačite i Vašu adresu.

K i o r i z m i

- Koje kuda. Samo da idemo dalje.
- Političari svih zemalja, razidite se.
- Živim od pisanja. Nalazim se u zatvoru.
- Dao sam im glas, a oni mi oduzeše riječ.
- I kada nas ne bude, policija će i dalje biti.
- Nalazim se na brdovitom Balkanu, a sve više tonem.
- Kod odgajatelja su uvijek dječja posla.
- Ako me Bog dugo poživi, uskoro neću umrijeti.
- Na Kosovu je situacija sve bolja. Uskoro se očekuje izvanredno stanje.
- Idealno smo se slagali dok nas nisu slagali.
- Njih su stalno gurali, a mene su izgurali.

Dajo Rurje

Ovaj broj „Žiga“ izašao je uz potporu Fonda za otvoreno društvo

Čitajte nas i na Internetu:

www.tippnet.co.yu/zig/

„Žigov“ NASLOV IZMEĐU DVA TJEDNA

Vlada SRJ uvela carinske olakšice za kosmičke letelice

BLIC, 12. 3. 1998.

ŽIG

14. ožujka 1998.

broj 86

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica

E-mail: zig@tippnet.co.yu

Tel: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač:

Vojislav Sekelj

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Jasmina Bačić, Mirko Kopunović, Vojislav Sekelj

Tehnička urednica:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine.

ŽIG

izlazi svake druge subote

Divan u viter

Šokovi strujom

Svaka nova ispostava računa za utrošenu električnu energiju u osjećanje mi vraća priče djeda o vremenu „obaveze“. Istina, danas nema čupanja brkova ili premlaćivanja ljudi zbog neplaćenih nameta, ali su se moćnici u elektrodistribuciji potrudili (i pokazali) da njihove opomene pred isključenje struje treba itekako ozbiljno shvatiti. Jer, nije potrebno objašnjavati što obustava električne energije znači za današnje domaćinstvo. U čemu je, onda, sličnost između „kola žita“ i brojila?

I u jednom i u drugom slučaju riječ je o sprezi države i (p)odanih joj tvrtki od najširega značaja: u prvom u oblasti poljodjelstva, u drugom su spregom obuhvaćene sve društvene kategorije. Jednostavno, država je, u našem slučaju preko EPS-a, pronašla vjerojatno jedinstven i u civiliziranim zemljama neobjašnjiv način ubiranja nameta. Vjerojatno bi čak i viši računi bili manje bolni kada bi se samo oni ispostavljali po važećim i razumljivim gospodarskim mjerilima. Ovako, teško se oteti dojamu kako je već nekoliko godina unazad posrijedi transakcija na relaciji država – građani koja se u narodu definira pojmom pljačka.

Kako se „Vlasi ne bi dosjetili“ za takvo što izumljene su kategorije „angažovana snaga“, „mesečna naknada“, „opšti porez“, „poseban porez“, „taksa na brojilo“, te već odavna „mesečna obaveza kWh i ostale obaveze“ pri čemu najveći dio stanovništva pojma nema što navedene sintagme znače. Naravno, ogrezli u drskosti i ohrabreni potporom države čelnici EPS-a ne osjećaju potrebu javnosti objasniti „šta mu to dođe“. Komunikaciju s građanima započinju i završavaju tek putem bahatih opomena, efektno poput udara struje.

Da pojasnimo, iako srž vjerojatno svaki čitatelj zna i osjeća na svojoj koži: domaćinstvo ne mora (mjesečno) utrošiti niti jednoga kilovata, ali mora platiti navedene namete. To što, po nepisanom pravilu, „ne isključuju ispod 1.000 dinara“ (duga) samo prividno govori o „milosti“ EPS-a. U situaciji kada većina građana vegetira riječ je, zapravo, o prešutnom dogovoru između države i građana po principu „daj šta daš“, kad možeš. Ne treba puno mudrosti kako bi se došlo do zaključka da radiš samo zato da bi platio struju. Uostalom, sličan se primjer može naći i u slučaju poreza poljodjelicima. Isključenja ili pljenidbe tek su odgojne mjere kako bi se povremeno stavilo do znanja tko je gazda.

Svijetla točka nemoćnih svakako je nada da će dugogodišnji teror strujom završiti poput onoga s „obavezom“ ili pak oduzimanjem zemlje njihovim zakonitim vlasnicima. Međutim, i na ovo se može gledati dvojako. Ako je ufanje dobra vijest, onda je priča o odgovornosti za počinjeno ona loša. Jer, niti je tko odgovarao za 40 godina nezakonitog korišćenja tuđe zemlje, niti će tko odgovarati za 5, 10, 50... godina „takse na brojilo“. Čudno, jer riječ je o (našem) novcu.

Zlatko Romić

Lokalni mediji - stanica demokracije

Asocijacija lokalnih nezavisnih medija „Local pres“ održala je svoj peti susret u Nikšiću 6. i 7. ožujka. Ovoga puta na susretu su se pojavili te uzeli sudjelovanje predstavnici 26 nezavisnih medija iz SR Jugoslavije, a predsjedavao je Pavle Ćirović.

Prvoga dana sudionici su predstavili svoje novine, probleme s kojima se susreću i u kakvom političkom okružju rade. Zajednički imenitelji za većinu glasila mogli bi biti: financijski problemi, problem distribucije i kadrovske nevolje s kojim se mediji susreću u izlaženju.

Sudeći po broju nazočnih, nezavisni lokalni mediji dobivaju na značaju, a početne nevolje, i pored prisutnih problema, su kod većine pre-

vazidene. Mnogi su našli svoje mjesto, imaju vidnu ulogu u demokratizaciji društva, kao i u širenju i propagiranju ideja civilnog društva, kao opcije koja omogućuje jedno kvalitetnije življenje i okretanje onim vrijednostima koje omogućuju dostojanstven način pojedinačnog i zajedničkog življenja. Drugoga dana na susretu bilo je riječi kako dalje, te kako se još bolje organizirati i međusobno sadržajnije povezati.

Značajna uloga u razvoju lokalnih medija jesu i donacije fondacija, bez kojih mnogi mediji ne bi mogli opstojati, istaknuto je na skupu. Stoga je i dato priznanje Zakladi za otvoreno društvo, Europskoj uniji i ostalim donatorima.

Vrijedno je spomenuti i ulogu domaćina, nikšićkog mjesečnika „Onogošt“, koji je sudionike srdačno prihvatio kao i SO Nikšića.

Načelno je dogovoreno da bi se naredni susret Asocijacije nezavisnih medija „Local pres“ mogao održati u Subotici.

(v. s.)

Pogled iz Novog Sada

Upotreba datuma

Šta se u Beogradu dogodilo 9. marta 1991.? Ako je pitanje suviše teško, da ga malo olakšamo: da li je neko, i kako 9. marta obeležio sedmu godišnjicu krvavih demonstracija srpske opozicije? Pažljivim iščitavanjem novina mogla se pronaći vestica da je to učinio jedino Vuk Drašković, predsednik Srpskog pokreta obnove. Ostale stranke taj datum ni ranije nisu smatrale previše svojim, pa ga ni ove godine nisu pominjale.

Pomenutog dana pre sedam godina Srbija je propustila poslednju priliku da skrene sa puta u rat i razbijanje Jugoslavije. Slanjem tenkova na beogradske ulice, Slobodan Milošević i Jugoslovenska narodna armija pokazali su na koji način nameravaju da razreše jugoslovensku krizu. Odgovor onima koji su tražili demokratiju, dijalog i slobodu štampe (kako u Srbiji tako i u tadašnjoj Jugoslaviji) glasio je – ne!

Sedam godina kasnije Vuk Drašković pregovara sa socijalistima o formiranju zajedničke vlade, a oni za to vreme – na način isproban 9. marta 1991. u Beogradu, a masovno primenjivan u Sloveniji, Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini – pokušavaju da uguše zahteve kosovskih Albanaca za demokratiju i ljudska prava.

Da li je Drašković, sedajući za pregovarački sto, izdao opoziciju i sve one koji su verovali da Srbija ima snage za raskid sa komunizmom?

Ne treba pre naglživati sa teškim rečima. Jer, niti je Drašković svojom voljom počeo cenkanje o foteljama, niti mu je to Milošević ponudio zato što ga je naprasno zavoleo. Njih dvojica se ne trpe. članovi njihovih stranaka međusobno ne podnose jedni druge. Ali, postoje tzv. međunarodni faktori. Oni su lepo objasnili predsedniku SPS da njegova partija više nema većinu u republičkom parlamentu i da nije preporučljivo novo paktiranje sa Šešeljem. Draškoviću su, pak, poručili da razmisli može li posle tri izborna poraza da se nada čudu u koje je verovao i za koje se borio. Obojica su razumela što se od njih očekuje i sad samo traže reči kojima će javnosti protumačiti zaokret. Nije im ugodno priznati da je i Srbija pod posebnom međunarodnom paskom i da njena sudbina više zavisi od svetskih prestonica nego od beogradskih političara i srbijanskih birača.

Polazeći od gore rečenog, nije teško pretpostaviti šta će se narednih meseci zbivati na Kosovu. Ako se događaji ne otmu Miloševićevoj i Rugovinoj kontroli (prvi ima Šešelja, Arkana i ratoborne generale, drugi dva miliona ljudi željnih pravde i osvete za prolivenu krv), po nalogu Zapada počee dugi i teški pregovori nakon kojih će Kosovo dobiti ono što će biti nazvano „visokim stepenom autonomije unutar Srbije“, a što se u suštini neće mnogo razlikovati od statusa koji je pokrajina imala do 1989. Milošević će reći da je to učinjeno u interesu svih građana Srbije. Drašković će mu biti krunski svedok. Rugova ili njegov naslednik će svojim biračima objasniti da se u postojećim okolnostima nije moglo više.

Oni koji Draškovića smatraju izdajnikom verovatno greše isto toliko kao i oni koji su verovali da je on uzdanica Srbije i stegonoša demokratskog preporoda. Onima koji tvrde da Kosovo nikad neće dobiti autonomiju bilo bi najbolje da se prisete šta su pre sedam godina govorili o mogućnosti da Hrvatska postane nezavisna država. Oni koji priželjkuju preobražaj Srbije preko noći morali bi shvatiti da većina radnika i seljaka, a njihovi glasovi su presudni, više vole komunističku državu, makar i začinjenu sa malo Draškovićevog reformizma, nego neizvesnosti parlamentarne demokratije i kapitalizma. Dakle, ono što su zahtevali devetomartovski demonstranti iz 1991. i danas je dalek san.

Mihal Ramač

Dvo/TV/jednik

ZAB Budući da se bavim pomalo analizom budućnosti, vjerujem čvrsto da će nova zvijezda SDP u Njemačkoj Gerhardt Schröder (echt SDP, a ne kao ovi s balkanskih prostora, s premetaljkama DSP, PSD, DPS itd.) biti budući kancelar europske velesile br. 1 i da će ugasiti trajnožarećeg već predugi niz godina Helmuta Kohla, ujedinitelja obje Njemačke i rušitelja Berlinskog zida. U demokraciji (onim pravim) nema vječne zahvalnosti, niti velikih sinova itd., socijalni pritisci su sve jači, puno je nezaposlenih za njihove prilike, a tu socijal-demokrati bolje plivaju nego demokršćani, a i Englezi sad imaju na vlasti socijal-laburistu „Bobyja“ Blaira. Ono zbog čega sam sve sigurniji u pobjedu Schrödera je njegova televizična faca uspješnog optimiste, lice koje će se svidjeti i svim kućanicama i uposlenim ženama, kao iz dobre „trakavice“. Koga voli kamera taj je gotovo sigurno danas pobjednik u svakodnevnim slikopisima elektronskog glavnog medija i na ekranima računala i pobjeđuje u zapadnim demokracijama. Hajde da se kladimo!

ZAB Na Kosovu je otpočeo prvi sukob civilizacija po Huntingtonovom predviđanju budućih ratova, s dobrim izgledima da se potpali balkansko bure baruta, sada već ne samo na kazališnim scenama. „Bog je visoko a Liban je tako blizu“, sjećate se ove floskule; Liban je konačno tu, a Muslimani, albanski Šiptari i makedonski Albanci su tako blizu Srba! A tu su i pravoslavni Grci, Bugari i Makedonci, a muslimanski Turci samo nešto malo dalje! Ni Alijina Bosna ni Sandžak nisu daleko!

Tko se raduje ratu, rat mu biva u kući! Započela je partija pokera koja će se igrati sve dok netko ne izgubi sve. Važno je samo znati podijeliti sebi flush royal i odnijeti pot, jer se igra va danque! U vrijeme Interneta ne važi više cuius regio eius religio! Ovdje prolaze prometnice za Bliski i Srednji Istok, kapital mora da se obrće, a za to mu je potreban kao prvi preduvjet – mir! A valjda je već svakom jasno da svijetom vlada kapital – ali ne Marxov niti Marsov, boga rata. Umjesto rata kapital je za protektorata!

ZAB Mjesna zajednica „Zorka“ u Subotici predlaže da se jedna ulica bez imena tamo negdje u Bajskim vinogradima kadgodašnjim nazove imenom Lady Diane. Prijedlog ozbiljno razmatramo na općinskoj Komisiji, ali za sada nije donijeta odluka jer mogu se uvrijediti Englezi što je to tri kuće u „pisku vijavcu“, ta ulica, a oni bi možda voljeli glavni trg ili korzo, šta znamo njihove želje, a opet možda bi Subotičani volili više koje drugo ime za taj sokak, a moguće će se buniti i poneki odbornik koji će iskopati da je Lady Diana priznavala Hrvate kao narod a da za Bunjevce nije baš marila, a mislim kao konstitutivni narod!

ZAB Basara je objavio otvoreni rat Dobrici Ćosiću i ćosićoidima što sam predvidio još prije dvije godine u „Žigu“, kad su me bečkovičevci napadali u „Danima“. Sad je već svakom jasno da su Basara i Velikić najveći srpski pisci danas i da je postmodernizam pobijedio. Basarine knjige idu kao halva na vašaru, a sva kazališta u Beogradu igraju njegove drame. Ne pomaže protiv tog buntovnika s razlogom niti „komesari svih zemalja ujedinite se“!

Milivoj Prčić

Mreže

Lijepo sunčano vrijeme ovih dana navodi nas na razmišljanja i dogovore o odlasku na ljevanje. Naravno, pored pribora kojeg treba spremati, govorimo i o mjestima gdje treba otići, da bismo se, pored uživanja u okolišu, vratili i s nekom ulovljenom ribom. Pored nama poznatih mjesta, a poučeni i prošlogodišnjim iskustvima, ne možemo se usaglasiti kamo treba otići. Ribe nema. Nema je čak ni onamo gdje smo unazad nekoliko godina bili posve sigurni da ćemo imati ulov. A zašto?

Pričaju neki ljudi da ribu koja Tisom krene od mađarske granice i uspješno dospe do brane kod Bečeja treba odlikovati, zbog mreža koje je uspjela izbeći na tiskom dnu. A nije samo u Tisi tako. Tko zna koliko je dinamitom, bombama, strujnim napravama, mrežama ribe a time i riblje mladi uništeno i prorijeđeno. Koliko je čovjek svojim nemarom učinio da bi došlo do pomora riba – do uništenja?

Dakle, zaključak je: ribe nema i nema se kamo otići. Nema je zbog onih neodgovornih, gramzivih, kojima nitko ništa ne može i zbog kojih treba proći dosta vremena da bi se sve uništeno obnovilo.

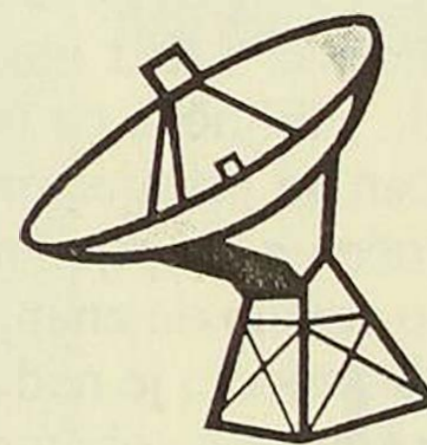
A da li je samo kod riba tako? Naravno, nije. Ovo vrijeme potisnulo je mnoge ljudske kvalitete i mreže su bacane svugdje gdje se to moglo. Bez posljedica. Neki su ostvarili veliki ulov – trenutačan. A šta će poslije biti? Ma, koga je to briga.

Sigurno je da će se i taj veliki ulov kad-tad potrošiti a što će nakon toga ostati?

Mirko Kopunović

KABLOVSKE ZAGONETKE (VI)

Fatalna privlačnost

Dok smo u prošlim nastavcima ovog (neplaniranog) serijala o našoj kablovskoj TV i radio mreži naglasak stavljali uglavnom na profesionalnost u emitiranju i rukovođenju, u prošlom broju je načeto pitanje ideologiziranja svijesti. Ilustraciju za ovo ne daje samo odnos spram programa na hrvatskom jeziku, već se isto tiče i srpskih informativnih programa.

Primjera, na žalost, ima previše, prošlih i sadašnjih, počev od forsiranja profesionalno i uređivački katastrofalnih različitih „subotičkih“ televizija, preko preuzimanja očajnih belomanastirskih, vukovarskih i sličnih programa, sve do forsiranja državnih TBC programa. Na posljednjem je slučaju perfidna manipulacija najuočljivija.

Naime, od formalno nedržavnih TV stanica, naši kablovski vrhovnici prenose otvoreno prorežimsku TV Politiku i narodnjačko-zabavljačku TV Pink, dok se o nekim drugim stanicama, inače vrlo gledanim u prijestolnici, vjerojatno, ni ne pomišlja. Nije, naravno, riječ o filmovima, muzici i serijama koje se mogu gledati na ove dvije TV postaje, već o njihovim problematičnim jednodimenzionalnim informativnim emisijama. Izgleda da su neovisni informativni elektronski mediji iz Beograda koji daju nešto drugačiji pogled na našu zbilju, ipak previše za puk u provinciji.

Joka Sudarević

DUKAT - I
 KAFANA
 KAFANA
 KAVÉHAZ

NAVRATITEI
 Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22
 (osim ponedjeljka).
 MENI od 12 do 16 sati
 PO POPULARNOJ CENI.

Organiziramo i druge kulinarske dukate (specijalitete).
 ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne
 ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca,
 godišnjica... Izmišljite sami, nije teško, lepše je i lakše.

DOĐITE
 izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
 SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽNA.
 PRIJATNO!
 Prošetajte do PRERADOVIĆEVE 4.

☎ 50-136

 Tel: 552-774
SALAŠ
 ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

Pisma čitatelja

Poštovani uredniče,

Želeo bih Vas upitati, ukoliko mi možete odgovoriti na jedno pitanje: pesma na naslovnoj strani „Žiga“ broj 85 „Povratak“ mi je prekrasna, pa bih želeo znati gde mogu pronaći zbirku, ukoliko postoji i od kojeg je autora? Ako hoćete, odgovorite mi u sledećem broju „Žiga“.

Unapred hvala!

Vaš čitalac

Pukim je propustom izostavljeno ime pjesnika **Antuna Branka Šimića**, autora pjesme „Povratak“, koja je objavljena na prvoj stranici u prošlom broju našeg lista. Pomenuta se pjesma nalazi u njegovoj jedinoj za života objavljenoj knjizi, zbirci pjesama „Preobraženja“, koja je izašla 1920. u Zagrebu, a imala je još desetak posthumnih izdanja. Također, pjesma „Povratak“ je zastupljena u više domaćih antologija.

Ovom Vas prilikom upućujemo na knjigu koja je kod nas danas najlakše nabavljiva. Riječ je o dvotomnoj knjizi sabranih djela Antuna Branka Šimića pod nazivom „Djela I., II.“. U prvoj je knjizi zastupljen cjelokupni Šimićev pjesnički opus, te se u njoj nalazi i ova pjesma. Nakladnik je zagrebački „August Cesarec“, a knjiga je objavljena 1988. Dodati ćemo, na kraju, samo još to da je ovaj hrvatski pjesnik rođen 18. studenoga 1898. u Drinovcima (zapadna Hercegovina), te da je umro 2. svibnja 1925. u Zagrebu od tuberkuloze pluća, kostiju i mozga.

Uredništvo

Predstavljeno Izvješće o ljudskim pravima u Srbiji za prošlu godinu Helsinškog odbora

Radikalizacija društva - na štetu prava

HELSINKI
COMMITTEE
FOR HUMAN
RIGHTS IN SERBIA

U okviru konferencije o civilnom društvu „Ljudska prava u Saveznoj Republici Jugoslaviji“, koja je održana u petak, 6. ožujka, u beogradskom hotelu „Interkontinental“ predstavljeno je i „Izvješće o ljudskim pravima u Srbiji za 1997. godinu“ Helsinškog odbora za ljudska prava u našoj Republici. Inače, ova nevladina međunarodna organizacija, utemeljena 1983., ima za proklamirane ciljeve zalaganje za ostvarenje ljudskih prava i borbu protivu kršenja istih putem različitih demokratskih oblika pritisaka kako bi se vlasti u državi primorale pridržavati odredbi Helsinške povelje, i jedna je od najuglednijih u svijetu na ovom području rada.

Sonja Biserko, predsjednica srbijanskog Helsinškog odbora, sažimajući rezultate njihova godišnja izvješća konstatirala je da je situacija oko i na Kosovu, bez obzira na trenutačnu tragičnu aktualnost, sigurno najveći problem srbijanskog društva već dulje vrijeme. Sljedeća negativna činjenica stanja ljudskih prava u Srbiji je u (ne)funkcioniranju države, budući da nasilje postaje dio svakodnevnog života. Dakle, po srijedi je opasna „radikalizacija društva“, što onda vrlo nepovoljno utječe osobito na položaj manjinskih naroda. Čak, u slučaju društva u Srbiji, to vodi tihom etničkom čišćenju manjina, čega su ponajbolji primjeri građani Srbije hrvatske i bošnjačke zajednice. Kao četvrti prijeporni moment u svezi s lošim stanjem ljudskih prava u Srbiji, Biserko je navela stanje u medijima, jer je većina njih u funkciji vladajuće politike „kao moćno sredstvo manipulacije javnošću“.

Aspekte stanja ljudskih prava u Crnoj Gori u protekloj godini iznio je Slobodan Franović, predsjednik Crnogorskog Helsinškog komiteta, dok je o situaciji u Sandžaku govorio Šefko Alomerović, predsjednik organizacije za ovu regiju. Budući da se nisu pojavili na konferenciji predstavnici Kosovskog odbora, o trenutačnoj situaciji u ovoj Pokrajini govorila je Nataša Kandić, ravnateljica Fonda za humanitarno pravo iz Beograda. Iznijevši najnovije podatke koje su prikupili aktivisti Fonda na terenu, ona je zabrinuto zaključila da se zbog onoga što se na Kosovu događa sve ostalo mora staviti u drugi plan, te da se moraju uložiti napor za prestanak nasilnog oblika rješavanja kosovskog problema. U diskusiji je, nakon uvodničara, sudjelovalo još desetak predstavnika nevladinih organizacija iz Srbije.

Cjelovito „Izvješće...“ srbijanskog Helsinškog odbora tiskano je i u posebnoj knjizi obima 148 stranica, a u jednom posebnom poglavlju u dijelu „Dodaci“ objavljeno je i izvješće o položaju Hrvata, što će uskoro biti predstavljeno u Subotici na Otvorenom sveučilištu.

(lj. k.)

Pravnički

Nacionalne manjine

kurak

Međunarodnopravna zaštita nacionalnih manjina je relativno mlad koncept, budući da su nacionalne manjine rezultat stvaranja modernih nacionalnih država.

No, prvi oblici međunarodnopravne zaštite manjina su nešto ranije dobi i tiču se zaštite vjerskih manjina – mirovnim sporazumom iz 1660. godine između Poljske i Švedske, među ostalim je i zaštićena katolička manjina u protestanskoj Švedskoj, a Pariškim mirovnim ugovorom iz 1763. između Francuske i Velike Britanije su osigurana vjerska prava francuske katoličke manjine u Kanadi. U XIX. stoljeću dolazi do porasta odredbi o zaštiti manjina i doktrinarnu literaturu. Odgovarajuće norme su donijete na Bečkom mirovnom kongresu (1815.), te Berlinskom mirovnim kongresom (1878.). Odredbama Berlinskog mirovnog ugovora kao jedan od uvjeta neovisnosti Srbije bilo je osiguravanje vjerskih sloboda i ravnopravnosti građana bez obzira na njihovu religiju. Nakon I. svjetskog rata međunarodna zajednica se ovim pitanjima počinje oz-

U okviru Ujedinjenih naroda razvijaju se modaliteti zaštite nacionalnih manjina

biljnije baviti, te nastaje veliki broj međunarodnopravnih normi. Djelatnošću Ujedinjenih naroda nakon II. svjetskog rata ovaj se trend nastavlja, a veliki napredak je postignut i u okviru OESS-a i Vijeća Europe. Suvremena nacionalna prava velikog broja država također počinju ozbiljnije regulirati položaj nacionalnih manjina.

Tko se, međutim, može smatrati nacionalnom manjinom? Međunarodni dokumenti i nacionalna prava često izbjegavaju definiranje, a i kada ono postoji manjine se ne definiraju uvijek isto, a također postoji i veći broj definicija među pravnicima teoretičarima. No, ostavljajući po strani razlike između svih definicija kao nesporni elementi za određivanje nacionalnih manjine se uzimaju:

1. posebnost (jezička, vjerska, kulturna i sl.);
2. nedomišantna pozicija u državi;
3. brojčana inferiornost u odnosu na ostalo stanovništvo države (manje od 50 %);
4. pripadnost određenom teritoriju (splet povijesnih okolnosti koji je utjecao da je skupina odvojena od matične nacionalne države, pa dakle, ovdje ne ulaze izbjeglice, imigranti, azilanti i sl.).

No, valja naglasiti da eventualno izričito priznanje postojanja određene nacionalne manjine od strane neke države u kojoj ta manjina živi, ne može imati konstitutivni već samo deklaratorni karakter, jer je postojanje manjina objektivna činjenica koja ne ovisi od ničije subjektivne volje.

(lj. s.)

**PAVLE ĆIROVIĆ, glavni i odgovorni urednik kragujevačke
„Nezavisne svetlosti“ i predsjednik „Local Pressa“**

MI SMO EMBRIONI DEMOKRATSKOG DRUŠTVA

Udruženje lokalnih nezavisnih glasila „Local Press“ postoji pet godina. Jeste li zadovoljni dosadašnjim radom ove asocijacije, te stanjem u medijima u SR Jugoslaviji?

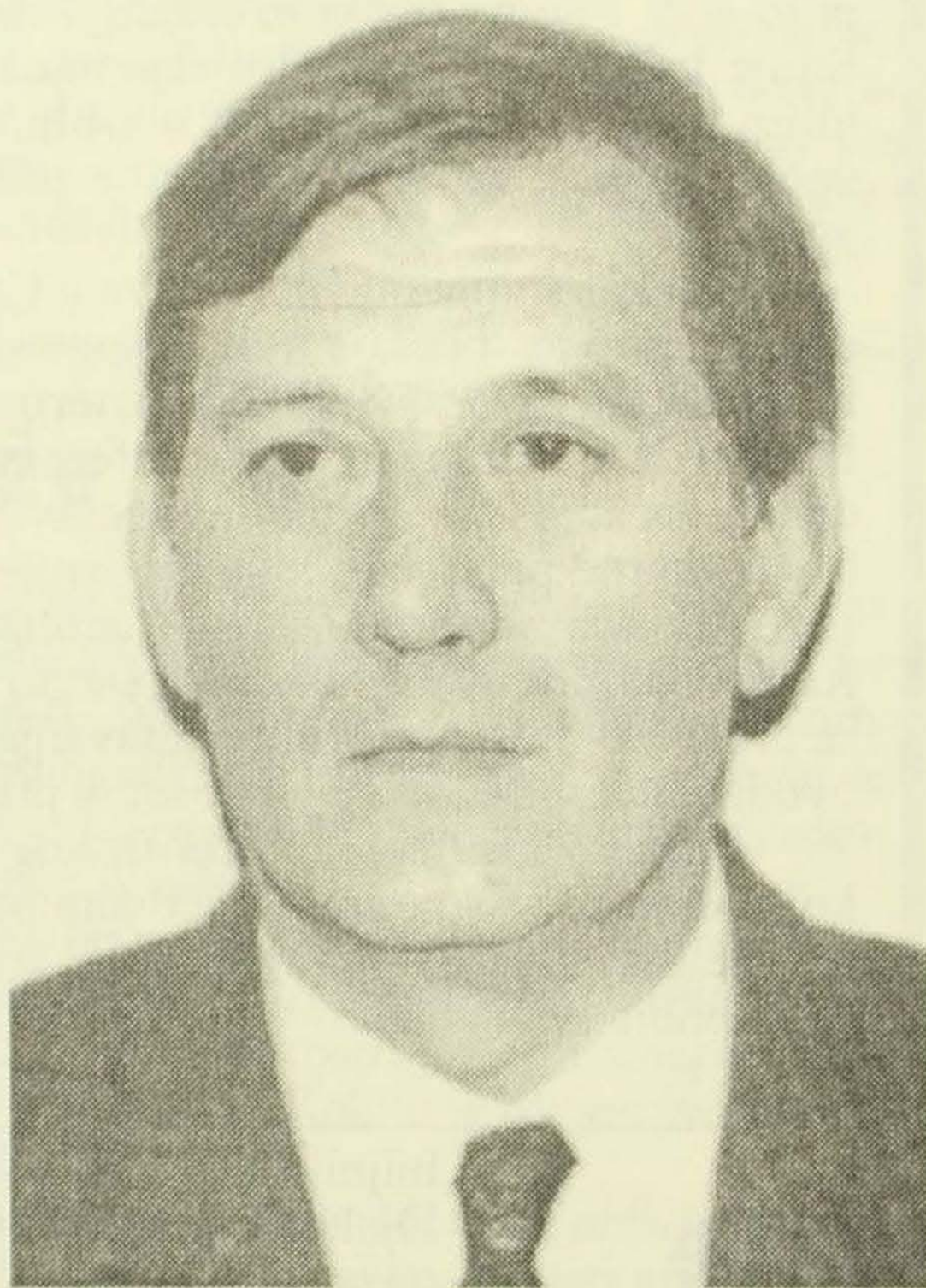
P. Ć.: „Lokal pres“ je faktički počeo s radom 28. juna 1995. na inicijativu tri lokalna medija: „Smederevca“, „Pančevca“, koji danas na žalost ne izlazi, i „Nezavisne svetlosti“. Krenuli smo u želji da napravimo jednu organizaciju u kojoj možemo mnogo komotnije, lakše i brže da se dogovaramo o principima profesije. Drugim rečima, da pokušamo zajednički raditi na onim programima sa kojima je bar deklarativno i ovo društvo krenulo, a koji su zapravo i naši imperativi – to je demokratsko društvo. To je iz razloga što smatramo da je demokratija jedini put koji može stvarati uslove za slobodu ljudi, a ne samo nacija. Dakle, demokratske vrednosti nisu ono što je dato mestom rođenja, nego se one grade. Kod nas one moraju da se vrate na životnu scenu, gde će onda čovek, naravno sa drugim ljudima i okruženjem koje će moći da bira, moći slobodno da živi. I, naravno, bolje da živi i da učestvuje u parlamentarnom životu na jedan pristojan građanski način. Te ideje su nas spojile i vrlo brzo smo napravili jedan zajednički program. Tada je u Kragujevcu bilo 19 medija i odmah smo shvatili na koji način možemo da saradujemo, pa smo se dogovorili da napravimo modernu mrežu i da tako razmenjujemo informacije, da uspostavimo veze sa agencijama, da popunimo ono što jedan manji medij ne može samostalno da ima. Dogovorili smo se da počnemo stvarati uslove za pojedine medije kako bi bolje egzistirali na svom području, da imaju uticaj, da povećaju tiraž, da stvarno budu sredstvo komunikacije između vlasti i građana, da razviju polemičke tonove i tekstove koji će animirati građane ka pravim vrednostima.

Potreba hrabrosti

Koliko lokalni mediji mogu doprinijeti širenju i predstavljanju ideja civilnog društva?

P. Ć.: Dosta je teško dati jednu kvalitetnu ocenu, pre svega zbog vremena u kome se nalazimo. To je teško izmeriti, ali naša saznanja govore da u sredinama gde oni izlaze imaju svoje mesto i uticaj. Ponavljam, on nije dovoljno merljiv jer je politička situacija i klima u zemlji takva da je jednostavno došlo do podele među samim ljudima, kao i do podele između vladajuće stranke i opozicije. Zato se ljudi povlače u sebe, nemaju poverenja ni u vlast ni u opoziciju i ne žele da učestvuju u političkom životu. Govorim o nekom

kvalitetnom broju ljudi, o onima koji čitaju te informacije i šire ih na jedan drugačiji način nego što bi to mogli u nekoj drugoj formi. Međutim, sam broj medija govori dovoljno o uticaju. Počeli smo sa 19, 4-5 je prestalo da izlazi, pa je kasnije bilo 20 da bi opet nekoliko prestalo da izlazi, pa je opet došlo šest novih. Danas je u Nikšiću prisutno 26 medija, što govori da je najteži deo posla iza nas. Jer, pokrenuti novine u sredini sa agresivnom stranačkom televizijom sa tri-četiri programa, sa lokalnim programima koji su takode napadni, te izaći na tržište u vreme kada je kupovna

Pavle Ćirović

moć mala i kada obrazovni profil našeg prosečnog građanina nije toliki da mu je novina lako dostupna..., zato se odvažiti danas na jedan takav korak je u najmanju ruku hrabro. Naravno, tu se radi i u ime borbe za demokratske odnose i za objektivnu reč i njen veći uticaj.

Imamo li dostatnu pomoć iz vana, ili se postupno moramo oslobadati tog vida donatorstva?

P. Ć.: Razvijeni svet, pre svega mislim na Evropu, ima već odavno razne fondove za pomoć i razvoj demokratije u zemljama tranzicije, kako popularno zovu zemlje koje su negovale ideološki sistem vrednosti, a nisu razvijale demokratske odnose. Te zemlje i fondacije se trude da učine neku pomoć u pravcu da ti mediji pre svega mogu da izlaze redovno. Jer, kao što sam rekao, male novine na sadašnjem tržištu bez te pomoći ne bi opstale. Znači to su te inicijalne pomoći koje omogućavaju da

izlazimo. Mislim da 50% medija ne bi opstalo bez te pomoći. Naravno, ta pomoć je u delu tehnologije gde je ova zemlja zaostala. Tako su praktički svi mediji, bar u delu tehničke opremljenosti, došli do kompjuterske opreme, poboljšale efikasnost u pripremi, dobili na brzini, kvalitetu. Uslovno kažem, u tom delu pomoć će ići sigurno dotle dok se ne uspostavi vidniji demokratski sistem. A mi smo ćelije, embrioni demokratskog društva zato i smatramo da treba podržati medije koji izlaze i jednom mesečno u nekoj sredini koja je mala. Primera radi, Kučevo je mesto koje ima 10-15.000 stanovnika, a njihove novine koje izlaze jedanput mesečno su ćelija koja počinje da zrači. U sledećem koraku treba očekivati tržište za svaku novinu, jer i novina je roba i ona će morati da se dokaže pre svega kod svog čitoca.

Imati svoj stav

Kao predsjednik imate priliku pratiti lokalne medije. Jeste li zadovoljni njihovim političkim angažmanom?

P. Ć.: Lično mislim da ako mediji ili ljudi koji rade u njima, rade to profesionalno, onda su već politički angažovani. Biti aktuelan, biti u žiži političkih događaja, imati svoj stav, imati svoju glavu, istupati sa argumentima koji stoje... jeste jedan politički angažman. Jer, nezavisni medij je u stvari opozicioni medij, njemu je uvek vlast u žiži pažnje, on je komunikacija između građana i vlasti, a vlast je ta koja donosi odluke u ime građana. Dakle, građani nemaju drugu komunikaciju sa vlašću izvan medija. Zato govorim da postoji deo političkog angažmana ali onog redakcijskog, profesionalnog, a ne individualnog učešća u nekom političkom životu kroz neku stranku, što nije dobro za medije.

Nalaze li lokalni mediji svoje mesto, te kakva je njihova budućnost, s obzirom da postoje razni pritisci?

P. Ć.: Ako imate medije, od onih koji izlaze 60 godina pa do onih od 3-4 godine, to samo po sebi govori da oni imaju uticaj u svojoj sredini i da čitalačka publika ima potrebu za takvim pristupom. Naravno da su reagovanja i pritisci na takve medije različiti u zavisnosti od sredine. Oni u mešovitom nacionalnom okruženju doživljavaju udare i jednih i drugih, jer jednostavno ni jednim ni drugima ne odgovara istina. To je slučaj u Novom Pazaru, čuli smo o „Tibiskusu“ sa Rujnima, pa i Vaš slučaj. Radi se o posledicama jedne pogrešne državne i stranačke politike, koje su išle na svadu, na zlo, strah,

ritisak. Jednostavno, izbačeno je nacionalno kao sistem vrednosti, izgubio se čovek, kvalitet mišljenja, prešlo se na presije, manipulacije itd. Sve je ovo vrlo užno i otuda se sada javljaju obezglavljeni jurišnici koji po mestu rođenja smatraju da imaju kvalitet. Normalno je da njima ovakvi mediji smetaju, jer oni to vide u stilu: „Jesi li sa mnom ili si protiv mene“. Oni, naravno, ne komuciraju sa tekstom, jer nisu sposobni da vide celinu pristupa jedne redakcije koja iz nedelje u nedelju ili petnaestodnevno piše o događajima. Ne, oni ne uzeti jedan tekst ili jednu reč da izgradi stav, preko kojega je spreman da izvreda. Ta obojenost danas ili to posmatranje politike kao meča na fudbalskom terenu, gde je bitna boja kluba i zastave, a ne ono šta se na terenu događa i ko tu šta igra, je veoma loše i to usporava demokratske tokove i procese.

I Subotica domaćin?

Osjećate li da se nalazimo u apsurdnoj situaciji. Govorimo o edukaciji prije svega mladih novinara pored toliko fakulteta... U čemu je problem?

P. Č.: Ja ne mislim da mi u suštini nemamo novinara. Jedan profesor univerziteta je rekao da je do sada fakultet političkih nauka samo u Beogradu izbacio 3.000 diplomiranih novinara. Međutim, malo je njih koji su zarad profesije ostali u državnim medijima gde je zagarantovana plata, jer im stanje u ovim medija nije dozvolilo da ostanu u takvom mediju i da služe jednom režimu ili jednoj politici nego su odatle izašli. To je rašno mali broj, ali to su hrabri dostojanstveni ljudi koji su pokrenuli medije. Kako dalje, i zašto nema mlade kadra? Prvi je razlog ono što sam rekao, oni neće da idu na konfrontaciju, jer vladajuća partija pravi strašne probleme i teškoće mladom čoveku zbog njegovog opremljenja. S druge strane, mali mediji ne stoje dobro finansijski da bi mogli adekvatno platiti te ljude i onda mediji dolaze u situaciju da iz redakcija posle godinu ili dve ode polovina kadra. Recimo kao što se desilo u „Hasu“, „Videlu“, a i mnogim redakcijama je isto. Zato dolaze često u situaciju da su skoro po pitanju kadra tek na početku. Njihova edukacija je sporija, jer to su redakcije koje dugo rade redakcijski posao pa da se jedno živi, kako bi posle nekoliko godina mogao preuzme punu odgovornost. A novinar se ne stvara samo diplomom, novinar se kleše, dugo stvara. Zato se stalno vraćamo tome da je potrebno edukovati. Istalom, ja mislim da smo mi kao društvo ukupno nekako zreli za edukaciju. Ako u ovoj zemlji ima 47% osnovnom školom, 27% nepismenih i preko 50% funkcionalno nesposobnih ljudi za jednu takvu vrstu posla, a da imamo recimo nekih 3,5% sa fakultetom, istoliko sa višom, a 15% sa srednjom školom onda je jasno da se i u ovoj profesiji problem otvara, jer ona ne može da bude mnogo iznad opšteg stanja društvu.

Jeste li bili u Subotici?

P. Č.: Kroz Suboticu sam više prolazio nego što sam bio...

To ne znači da se slijedeći susret „Local Fessa“ ne održi u Subotici?

P. Č.: Ja mislim da ćemo sigurno biti u Subotici slijedeći put, bez obzira što ima više kandidatura. Mislim da upravo po nekom našem načelnom pristupu treba da se upravo pojavljujemo u sredinama gde je situacija, i politička i etnička, takva da eventualno možemo da pružimo šansu bilo kome, koji će reći „evo, došli su iz Čave Jugoslavije lokalni novinari ovde, jer mi smo nekada sredina koja to zaslužuje i tako će neki ljudi da shvate da mi nismo ti koji smo nacionalisti nego upravo profesionalci“.

Vojislav Sekelj

MARGINALIAE ZABATKIENSES

MILOVAN GLIŠIĆ PO DRUGI PUT MEĐU SVOJIMA

Što ga, siromaha, snade beda! Bio je to čestit čovek, ali se nekako zaplete u dug. Zaduži se jednom kaišaru – nekom Uzloviću, pa mu lepo dohaka, i eto do šta je dospelo... Kobeljao se, jadan, kobeljao i otimao, pa sve uzalud. Najpre mu dao nešto malo, pa se naplelo koje interesa, koje ono glavno, koje na promenu obligacije... nikad otarasiti. A ti već znaš kako se kod nas interesom gule dužnici.

O ponovnoj pojavi istorijski značajne ličnosti među Srbima još u prošlom veku je pisao Domanović. Ne tvrdim da se Glišić lično povampirio i rešio da se uplete u današnja zbivanja. Izgleda međutim, a to potvrđuje i stvarnost oko nas, da se neki recepti opisani perom valjda najmarkantnijeg autora srpskog realizma sa izvanrednim uspehom primenjuju i danas. E sad, jesu li nosioci funkcija po bankarskim ispostavama aktuelne politike (ili je obratno, ko će ga znati?) čitali Glišića, ili će formulu koju primenjuju kada se namerače da upropaste neku firmu patentirati na svoje ime, pojma nemam.

Pojava o kojoj pišem ima – što se tiče države ovdašnje – opšti karakter, što znači da bi se glatko mogla ubrojati u elementarne nepogode. Katakлизme, u stvari. Nije ni Subotica izostavljena, naprotiv! Na koju god se stranu okrenuli iz centra grada, pogled će nam, makar i virtuelno, što je danas moderan izraz, pasti na manje ili više čuvena preduzeća koja greaju pod teretom bankarskih kredita datih pod uslovima za koje bi možda i Glišićev anti-junak Uzlović rekao da su – zelenaški.

Zelenaš, koji se prema Lalevićevom rečniku sinonima može zvati i lihtar, kaišar, kamatnik, derikoža, gulikoža, oguljov, krvopija, grošičar, šičardžija, pa čak i pljačkaš, jeste „onaj što daje novac *na zeleno*, unapred na rod žita, voća... da se dobro naplati... daje novac na visoku dobit, te time pljačka pozajmioca“. Glišićev Uzlović i njemu slični su, prema današnjim majstorima, pravi šegrti. Ma kakvi šegrti, obični amateri. Oni su bili sposobni da upropaste neko imanje, maznu livadu ili vinograd. Danas se na doboš teraju čitave fabrike, zarad nečijih interesa u pitanje se dovodi egzistencija na hiljade ljudi. I njihovih porodica.

Ne pričam napamet, tek da mi prođe vreme. Imena ne treba da pominjem, ionako će se svi prepoznati. Kredit koji je poznata subotička fabrika uzela pre nešto više od tri godine u međuvremenu je postao dug od koga boli glava. Dinar dobijen od banke koja se diči da je najbolja u ovoj zemlji danas košta šesnaest puta više! Treba li reći da u međuvremenu nije bilo hiperinflacije? Uzgred, u međuvremenu je banka na ime kamata dobila više od jedne i po glavnice, ali dug i dalje raste. O kakvom se teretu radi možda najbolje ilustruje podatak da svaki radnik te firme mora mesečno da zaradi, samo za kamate, gotovo jednu i po prosečnu platu u privredi. A njemu, šta ostane. Ako ostane.

Primeru poput ovog ima koliko hoćeš. Čudo kako naše banke nisu na vrhu rang-liste najuspešnijih finansijskih institucija u svetu, kada su sposobne da, ne trepnuvši, otpišu 60, 80, u jednom slučaju gotovo devedeset posto prihoda – pošto su, kao, nenaplativi. Od crkavice koja im je ostala (i dalje) dobro žive. Pokušali smo mi ovaj recept prodati i drugima, ali se pelcer u tim trulim društvima nešto nije primio. Pa su francuske monetarne vlasti najurile direktora pariske „Srpsko-francuske banke“, kojoj revizori nisu hteli potpisati izveštaj. Zbog previše para datih za reprezentaciju (krkanluk) i zelenaških uslova pod kojima su odobravani krediti. Zaista je taj belosvet truo: kod njih, bre, postoji čak i nešto što se zove etika profita. Ovde to ne raste, majke mi. Posebno etika.

Dorde Dragojlović

Milovan Glišić, Glava šećera

Unuk i djed

Premda je dobna razlika između ovog djeteta i djeda vjerojatno veća od šezdeset godina, ne smeta im, istinita različita, prokrivka na glavi. U pozadini njiva s ražom kazuje da je riječ o posjetu – gledanju usjeva pred predstojeću kosidbu i ris.

IZ STAROG ALBUMA

U magli

Čudno je lutat u magli.
Samotan grm je i kam.
Ni stablo ne vidi stabla.
Svatko je sam.

Nekoć, za vedrih dana,
Život mi bješe lijep,
No sad, kad magla pada,
Sada sam slijep.

Al nitko mudar nije,
Tko ne shvaća tmine moć.
Što zajedno bješe prije,
To sada dijeli noć.

Čudne su magle i kiše.
Ja tajnu njihovu znam.
Ni čovjek se ne vidi više.
Svatko je sam.

Hermann Hesse

Krležijana

Ordinarne fraze

Ordinarne fraze, kojima je zatrovano čitavo naše javno mišljenje i kojima nitko do danas nije uspio da udahne bilo kakav volumen logike, duhovnih vrijednosti ili višeg uvjerenja, predstavljaju svakodnevno iskustvo od godine 1918. do 1935. u praksi. Kako velike, patetične, mazzinijevske fraze izgledaju projektirane na platno svakodnevnih petrinjskouličnih stvarnosti, to bi trebalo prikazati u nizu historijskih studija, jer se konstatira dnevno, kako nam se pamćenje gubi kao sjenka.

Miroslav Krleža, 1935.

James Joyce

Ulysses (6.)

Opet je udarac odbijen. Boji se kirurškog noža moje umjetnosti kao ja njegove. Hladno čelično peró.

– Naprslo ogledalo služavke. Reci onom volu dolje pa mu digni jednu gvineju. Ima novca ko blata, a misli da ti nisi pravi gospodin. Njegov je stari namlatio pare prodajući zulukaferima jalapovo korijenje ili kakvu drugu prokletu govnaariju. O Bože, Kinche, kad bismo samo nas dvojica mogli zajedno raditi, sigurno bi nam uspjelo učiniti nešto za ovaj otok. Helenizirati ga Cranlyjeva ruka. Njegova ruka.

– Kad pomislim, kako si prisiljen da tražiš nešto od ovih svinja. Samo ja znam, tko si i što si. Zašto nemaš u mene više povjerenja? Zašto me imaš na zubu? Da li zbog Hainesa? Ako ne bude savršeno tih dovest ću mu Seymoura, da mu naravnorebra, još gore negoli Cliveu Kempthorpu.

Mladi parajlijski glasovi u sobama Clivea Kempthorpa. Bijelci: drže se za trbuh od smijeha, privijaju jedni druge na grudi. O, umrijet ću! Aubrey, saopći to oprezno njegovoj majci. Umrijet ću. Dronjci njegove razderane košulje lepršaju po zraku; on poskakuje i hramlje oko stola, hlače mu se vuku za petama, a za njim juri Ades iz koledža Magdalen, oboružan velikim krojačkim škarama. Zastrašena, žutom marmeladom pozlaćena teleća njuška. Neću da mi svuku hlače! Ne praviti budalu od mene!

Povici iz otvorenih prozora plaše tišinu kvadratnog dvorišta. Gluh vrtlar s pregačom, u kojeg je lice kao u Matthewa Arnoldda, gura svoju kosilicu po tamnoj tratini, pomno pramatra rasplesane čestice sasječene trave.

(nastavit će se)

Obiteljski kutak

Na koga liči?

Kada se rodi dijete svako daje svoje teorije o sličnosti bebe s ocem, majkom, djedom ili bakom. Poslije izvjesnog vremena sve te priče padaju u vodu jer se dijete promijenilo.

Koje crte se mijenjaju, a koje ne?

Tijekom prve godine života dolazi do mnogih vidnih promjena u izgledu djeteta. Već u prvim tjednima se ispravljaju nabori na licu, a najčešće se mijenja i boja kose. Međutim oblik glave se neznatno mijenja: samo se suzuje predio brade. Usne tek u drugoj godini života poprimaju definitivni oblik. Je li dijete naslijedilo očev ili majčin nos, može se vidjeti tek u starijoj dobi. Sve bebe će u početku imati prćasti nosić. Obrve su jedna od crta koje se ne mijenjaju. Već kod novorođenčeta je oblik isti kakav će biti i kad odraste, jedino što će biti nešto jače i tamnije. Ni oblik vrhova prstiju se ne mijenja, a mreža linija dlana je jedinstvena tako da taj detalj predstavlja najbitniji znak raspoznavanja. Ispitivanja su pokazala da postoje određene zakonitosti u nasljeđivanju fizičkih karakteristika. U pravilu je kovrdžava kosa genetski jača od ravne, tamna od svetlije, dugačke trepavice od kraćih, krupne oči od sitnih, tamnosmeđe od plavih, orlovski ili prćast nos od pravilnog, tamna put od svjetlije, te će također prevladati rupica na bradi i veća i neprisrasla ušna resica.

RAZLIKE IZMEĐU VINA I ŽENA

11. AKO TRIJEZNO RAZMISLIMO RAZLIKA JE MALA, ALI TIM ZNAČAJNIJA.

SAMO KOME TO OBJASNITI.

12. VINO KADA OSTARI, MOŽE SE POMLADITI.

Mila

Trgovina

Subotica je važan trgovački centar, kojemu gravitira okolina počev od Bajmoka, Crvenke, Sente i Horgoša. Ovu oklinu uglavno snabdeva Subotica.

U Subotici ima ukupno oko 420 trgovačkih radnji, koje se dele na sledeće struke:

Auto	3	Obućarske radnje	11	Kolonijalne robe veletrg	5
Manufakturne robe veletrg	3	Džakovi	2	Šeširi	4
Boja	5	Paprika	2	Kolonijalne robe	116
Manufakturne robe	29	Gvoždarske veletrgovine	3	Šivaći strojevi	4
Bonboni	3	Pemata živina	9	Konfekcija	3
Mašine poljoprivredne	6	Gvoždarske trgovine	5	Sportski artikli	1
Brašno	4	Pogrebni zavodi	6	Kratke robe veletrg	3
Mlekare	4	Hartija veletrgovine	2	Tehničke radnje	1
Cveće prirodno	3	Pomodne robe	17	Kratke robe	16
Modistkinje	11	Igračke	2	Ugalj	5
Cveće veštačko	2	Radio	2	Krevetsko perje	3
Muzički instrumenti	7	Jaja eksport	4	Vino	6
Cikveni pribori	1	Ribe	1	Kreč	6
Nameštaj	4	Juveliri	18	Voće	6
Drogerije	4	Staklo	9	Kvasca veletrgovina	1
Opričari	3	Knjižare	10	Žitarske radnje	4
Drvare	32	Šećer	3	Žitarske agenture	9

nastavit će se

Savjet iz karmića

Sjedim u „budžaku“ karmića i uz svijeću čitam novine, različite novine, i u svakoj vidim, nalazim, kako je neizvjesno izvjesni dopisnik „Jutarnjeg večernjaka“ avanzirao. Unaprijeden je dopisnik za ravnatelja i glodura „Malog sumraka“. Demokratizacija društva je na pomolu, grad je konačno dobio pravog čovjeka na pravom mjestu. Šteta što je ovakvih mirovnjaka i demokratski opredeljenih ljudi u varoši nam sve manje i manje. No mislim da to neće usporiti ubrzane tokove demokracije na sve bržim prugama za Europu. Ili što znam gdje će to gibanje završiti. U svakom slučaju imat ćemo zgodu sve to na malim uskoro ekranima vidjeti.

A gdje je tu savjet? Pa nema ga. Lako je danas savjete prosipati, pogotovu ako ste miljenik progresa. Nema savjeta.

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1. MOŽE LI SA PET TAČAKA SPOJITI MEĐUSOBNO DUŽIMA TAKO DA SVAKA BUDE SPOJENA SAMO SA PO TRI TAČKE?
2. KOCKU DIMENZIJE 4 DM RAZREZATI NA 64 JEDNAKE KOCKICE. KOLIKI JE NAJMANJI BROJ TESTERISANJA?

REŠENJA IZ PROŠLOG BROJA:

1. POSLE SVAKOG REZANJA, DOBIJENE DELOVE STAVITI JEDAN PREKO DRUGOG.
2. ZA 1 MINUT

Dodir čarolije...

Sajberspejs
Internet!

Eunet yu – WWW prezentacije: „Banje i klimatska mesta u Srbiji“.

Stranicu pod pokroviteljstvom Ministarstva za turizam RS rade eminentni naučnici, doktori nauka, magistri...

Evo i našeg Palića! Piše gde se nalazi, koliko je jezero... i već sve ono ostalo što znamo. Ali...

Kaže i ovo: „Voda jezera Palića veoma je pogodna za lečenje kostobolje, zarašćivanja kostiju i neka kožna oboljenja. Pacijenti se kupaju u toploj vodi i mulju koji se greju u posebnom blatnom kupatilu...“

Internet je, kažu, stvorio posebnu, virtuelnu stvarnost, iliti „sajberspejs“. Dugo nisam baš sasvim shvatio o čemu se radi. Sad znam: blatnog kupatila na Paliću odavno više nema, ali ga ipak ima.

Uostalom, tako je i sa mnogim drugim stvarima, pa i pojedincima. I nas ima, ali nas, u stvari – nema. I obratno...

Sajberspejs je pravo, čudo, što je sasvim – normalno.

Kiro

Zašto cvijeće ima boju?

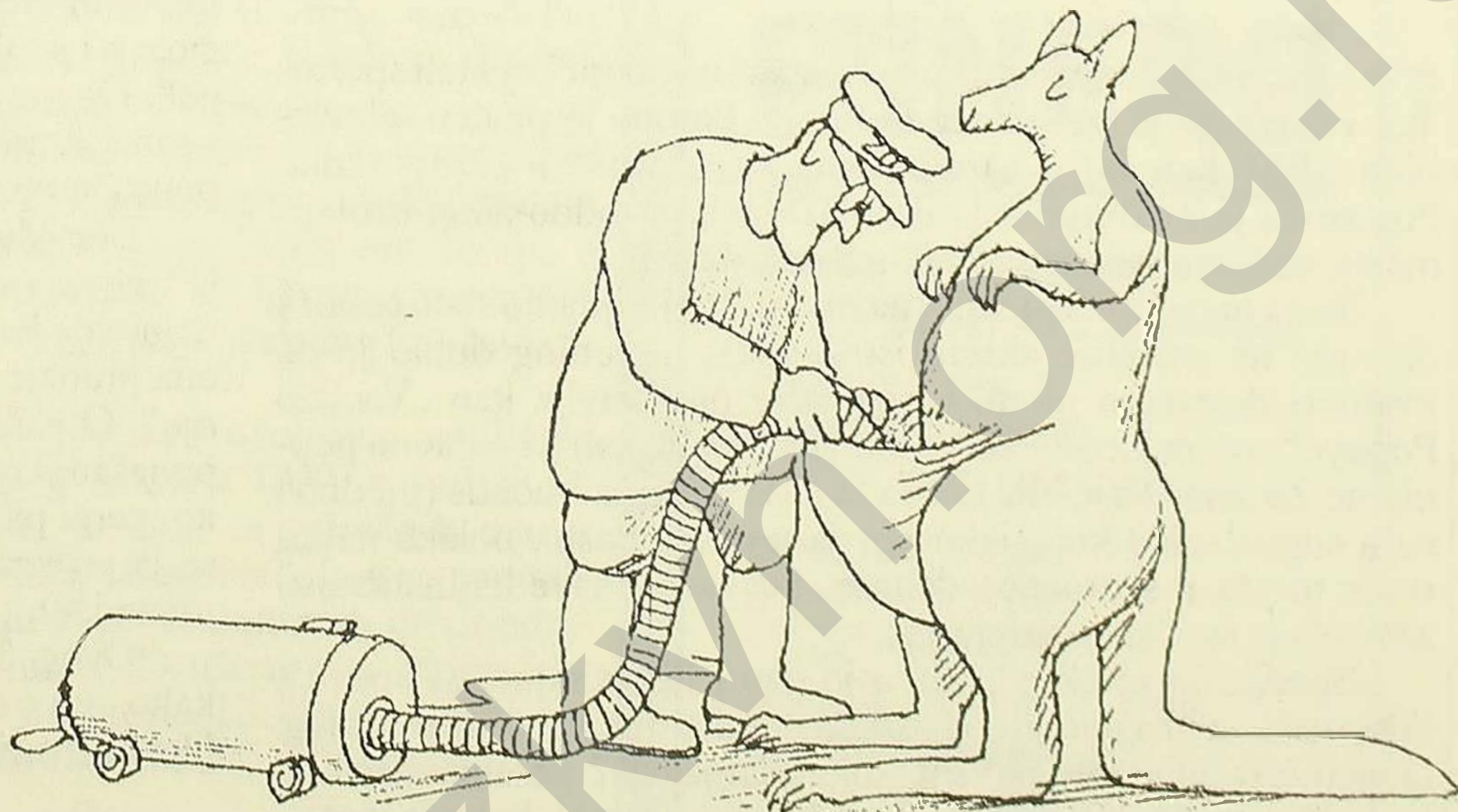
Zašto

Cvijeće je crveno, plavo, purpurno ili ljubičasto zato što sadrži *antocijanin*.

bojenu materiju rastvorenu u soku cvjetnih ćelija. Druge boje, kao žuta, narandžasta i zelena, postaju od drugih bojenih materija ili pigmentata. Ove materije obuhvaćaju klorofil, karotin itd. Tako boje cvjetova pripisujemo pigmentima zvanim *antocijanini* i drugim zvanim *plastidi*.

RUSĖN

Dobro bi bilo ovom prigodom srušiti ideju, običnu prostu ideju, recimo da smo svi jednaki, da smo svi ravnopravni, kako pred mogućim vremenskim nepogodama, tako i pred zakonom. Eto čitam izjavu i ideju, da je stanje u južnoj Pokrajini normalno. Zar onda ideju o normalnom ne bi u nečijim glavama morali srušiti do stanja nenormalnog. Jer ako je to za odgovornog funkcionera normalno, onda trebamo svi biti jednako neravnopravni, kako bi shvatili da mnogo toga nije normalno. A jedno je sam pojam normalnog, a drugo je osjećanje normalnog. Sve je tu normalno, i stoga srušimo prvo osjećanje normalnog, a ideju ostavimo drugima.

IMENIK ROCKA

JIMMY REED – crnoputi američki rhythm and blues pevač, gitarista i usniharmonikaš, koji je, s obzirom na krajnje oskudno sviračko i kompozitorsko znanje (sve su mu numere varijacije iste teme), ostavio nemerljiv trag u istoriji belog rocka, jer su silne bele (mahom britanske) grupe rado obrađivale njegove standarde. Umro je kao teško bolesni alkoholičar, od raka jetre, 29. avgusta 1976. u Kaliforniji.

PROBRANA DISKOGRAFIJA

- At Carnegie Hall (koncertni, 1961)
- Rockin with Jimmy Reed (1969)

LOU REED – američki pevač, kompozitor i gitarista, svojevremeno novinar, potom muzički lider statusnog američkog sastava „Velvet Underground“, čija je solistička karijera uvek imala zavidan nivo, ali nikada nije uspela zaseniti njegov rad s „Velvet Underground“.

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- Transformer (1972)
- Berlin (1973)
- Lou Reed Live (koncertni, 1975)
- Coney Island Baby (1976)
- Live-take no Prisoners (koncertni, 1978)
- Mistrial (1986)
- New York (1990)

THE „RENAISSANCE“ – britanski folk-rock sastav koji je pokušao u pomenući žanr uneti i elemente klasične muzike i baroka. Prvu postavu su sačinjavali bivši pevač i usni harmonikaš legendarnih „Yardbirds“ Keith Ralf (vokal, gitara), njegova sestra Jane Ralf (vokal i udaraljke), Louis Cennamo (bas-gitara), John Hawken (klavijature), Jim Mc Carty (bubnjevi i udaraljke). 1982. su se raspali.

PROBRANA DISKOGRAFIJA:

- Renaissance (1969)
- Prologue (1972)
- Live at Carnegie Hall (koncertni, 1976)
- Azure Door (1979)

Legenda postaje mit

Osmi putnik 4: Uskrsnuće

Režija: Žan Pjer Žene – Glavne uloge: Sigurni Viver, Vinona Rajder

Četvrti film o „Osmom putniku“ je treći film francuskog reditelja Žan Pjer Žena. Njegovi prethodni filmovi – „Delikatesna radnja“ i „Grad izgubljene dece“ – snimani sa korediteljem Markom Karoom, doneli su mu svetsku reputaciju izrazito vizuelnog stiliste i majstora složenog simboličnog izražavanja. U „Osmom putniku 4: Uskrsnuću“ Žene ne saraduje sa Karoom, ali tu je njegov direktor fotografije Dari Kondži i dvojica glumaca iz prethodnih filmova, Dominik Pinjo i Ron Periman, što je uz prepoznatljiv stil dovoljno da ovaj film bude priznat kao deo kontinuiranog rediteljskog izraza.

Scenario Džona Vedona, inače prvi njegov scenario za veći projekt, hronološki se nastavlja na „Osmog putnika 3“ Dejvida Finčera, ali svoje uporište oslanja na prva dva dela filma. „Osmi putnik 4“ deluje kao složena kombinacija Skotovog i Kameronovog „Osmog putnika“, koristeći prefinjenost i napetost prvog, i slojevitost i homogenost drugog za artikulisanje nekoliko nivoa simboličkog značenja. Posmatrano po tim nivoima, „Osmi putnik 4“ može se tumačiti kao materijalizacija straha od genetskog inženjeringa ljudskim materijalom, kao moralna osuda čina abortusa, kao prizivanje apokalipse i spasitelja (koji je u njemu spasiteljska), ili čak na neki drugi način, ali svako tumačenje će otkriti izrazitu kritičnost prema stvarnosti. Neholivudski element kritičnosti čini od „Osmog putnika 4“ dostojnog naslednika serijala, koji je uspeo da pomiri sve nebrojene interese, i tržišne i umetničke, i da od kinematografske legende stvori moderni mit.

Ženeov briljantni stilizam najzaslužniji je za takav ishod. Žene nije dozvolio da mu projekt izmakne iz ruku, pažljivo držeći ekipu na potrebnoj distanci od sopstvenih zamisli, bez obzira na produkcione uslove holivudske industrije i na saradnju sa filmskim zvezdama kakve su Sigurni Viver i Vinona Rajder, faktorima koji najčešće otežavaju individualni autorski pristup. To je pomoglo i da Sigurni Viver zaista otelotvori spasiteljku, i da ostali glumci budu njena senka ne zbog njenog tržišnog statusa, već zbog potreba filma. Simbolička slojevitost filma time je došla u prvi plan, pretvarajući komercijalni produkt u njegov maksimalni domet: u ikonu moderne kulture i interaktivni kod njenog razumevanja.

„Osmi putnik 4: Uskrsnuće“ je jedan od redih filmova koji se mora pogledati ukoliko se želi poznavanje modernog funkcionisanja mitologije i kinematografije. Njegova snaga nije u oživljavanju prošlog, već u osavremenjavanju još uvek prisutnog bivšeg i u opredmečenju podsvesnog kroz pomirenje individualnog i kolektivnog. Pošto ni jedan dosadašnji „Osmi putnik“ nije probio granice konvencije o A i B moralnim i drugim vrednostima, neće ni ovaj, ali sa njim je serijal o Alijenu dobio celovit smisao. Vreme trajanja serijala (18 godina), snaga i privlačnost samog junaka, pa i potreba za veštačkom proizvodnjom duhovnog života (ekvivalentna multipliciranju materijalnih potreba), učinili su svoje, i jedna dobra ideja, realizovana na dobar način, primila se prvo u uskom krugu obožavalaca, da bi se zatim raširila na najširi krug pripadnika kulture i postala legenda. Ženeov film, i narativno i simbolički i vizuelno-stilski, pretvorio je legendu o Alijenu u mit moderne kulture. I premda je taj mit neusporediv sa arhetipskim mitovima, sama njegova egzistencija kao mita jeste kvalitet izuzetnog nivoa. Teško da igrani film uopšte može otići dalje od toga.

Pera Marković

Bili smo na koncertu

Maxi dance festival

U četvrtak, 5 marta, održan je koncert u subotičkoj Hali sportova nazvan „Maxi dance festival“. Pomno je praćen televizijom „FM kanala“ i saradnicima sa „Mini“ i „Hit“ radia. Posetilaca je međutim bilo oko 500-600, navodno zbog istovremeno održanog koncerta Željka Samardžića.

Sama organizacija je bila na nivou, što i nije bilo tako teško s obzirom na izuzetne aktere istog. Ovaj hepening dobio je na kvaliteti dolaskom momka koji sebe predstavlja kao „Voodoo Popeye“, zatim Lee Mana grupe „Dobar, loš zao“, i naravno popularne Zorane. Tu je bila i nova zvezda Mirjana Vučetić (ujedno i naša sugrađanka) koja, iako novija u ovom poslu, polako nalazi svoje mesto u svetu pop-dancea. Svaka od navedenih ličnosti zabavila je svoj krug slušalaca...

Specijalno za „Zig“ izjavu je dao i fascinirajući „Popeye“. Simpatičnog lika i prijatnog osmeha upustio se sa nama u dijalog. Govoreći o svojoj rep poeziji, koju sačinjava 12 pesama, naglasio je da su njegovi sleng tekstovi upakovani, realni i, kako je dodao,

„teški za gutanje“. O svom privatnom životu stidljivo je dodao da je sve uglavnom rečeno po novinama. „Znaš pokušao sam da ljudima privučem pažnju da učinim komercijalnim ono što ovde nije komercijalno“. Ovaj rep pesnik je istovremeno veoma religiozan i svoj uspeh i putanju isključivo vezuje za pomoć „odozgo“. Da mu je ona pristigla ukazuje činjenica da je „Popeye“ za veoma kratko vreme uspeo da proda oko 25.000 kasete i CD-a praktično bez reklame.

Lee Man, pružajući ruku predstavljajući se sa „ja sam Nikola“, veoma spontano prihvatio je razgovor. Na pitanje zašto nema najnovije kasete u prodaji odgovorio je „Nemam pojma. Da li se ona prodaje na crno ili na neki drugi način ne znam i ne zanima me“. O načinu pisanja tekstova i inspiraciji prilikom pisanja i u ponašanju na koncertu rekao je sledeće „Ja se, brate, najedem pre koncerta paštete i luka i eto ti inspiracije. Ha, ha... Nasvirao sam se ja po kafanama dok nisam stigao dovde.“ Razgovor prekida menadžer.

●vog, 5. marta, ova muzička ekipa je zaista pokazala da zna kako i šta treba u pop-dance muzici, što je sa oduševljenjem publika prihvatila.

Dijana Prčić

Kulturna razglednica Subotice

GRADSKA BIBLIOTEKA

U Gradskoj biblioteci, maloj galeriji, 3. ožujka, Mađarski folklorni centar, otvorio je izložbu „Nakiti od konjske dlake, nekad i sad“, tj. izrada nakita od konjske dlake u Mađarskoj, u postavci dr. Terezije Horváth, etnologa Etnološkog muzeja iz Budimpešte. Tehnika izrade od konjske dlake u Mađarskoj potiče od György Németh, koji brzo narasta u udruženje s velikim brojem majstora i ostaje zanat čime se bave više slobodnih društvenih i samostalnih stvaralaca. Ovi majstori sem u Mađarskoj poznati su i u Austriji, Švicarskoj, Slovačkoj, Italiji i sada prvi put u Vojvodini, u Subotici. Konjska dlaka od davnina koristila se za razne ukrase i predmete, majstori su od nje pravili: užad, laso, lance za sat, ukrasne grlice, prstenje, dugmad, četkice za čišćenje.

GALERIJA BUCKO-GANJO

U galeriji „Bucko-Ganjo“, 6. ožujka, otvorena je samostalna izložba grafika akademskog slikara iz Beograda Dragana Čoha, pod nazivom „Subotički motivi“. Dragan Čoha je rođen u Beogradu 1955., gdje završava Likovnu akademiju 1978. Magistrirao je u klasi Boška Karanovića na odsjeku grafika. Član je ULUS-a i profesor na Akademiji za grafiku. Član je Kolonije „Bucko-Ganjo“. Izložbu je otvorio sam vlasnik galerije József Gáll.

SRPSKI KULTURNI CENTAR „SVETI SAVA“

U SKC „Sveti Sava“, prostorijama zadužbine Dušana Radića, 5. ožujka održano je predstavljanje antologije Stojana Berbera, „Srpske junačke pesme Krajine“. Gosti na ovoj promociji bili su dr. Mila Grković iz Novog Sada i prof. Ljubomir Zvrković iz Srpkog Sarajeva. Također u SKC-u, 6. ožujka, otvorena je samostalna izložba slika Ljubice Radović, slikara iz Beograda. Diplomirala je u Ateni na Akademiji likovnih umjetnosti, odsjek grafike, sudjelovala je u radu grafičke radionice „Atelier Nord“ u Oslu.

MKC „NÉPKÖR“

U dvorani Mađarskog kulturnog centra „Népkör“ 6. ožujka održana je revijalna večer tradicionalne židovske glazbe u organizaciji Židovske općine. Na ovoj revijalnoj večeri sudjelovali su: Damir Munčan iz Beograda, Jovica Bačvanski iz Novog Sada, Damir Šite iz Subotice i Revival bend „Nebo“. Ova večer nazvana je: „Tamo gdje je ljubav“.

GALLERY CINEMA

Povodom 8. ožujka – Dana žena, pet slikarki naive (Kaća Mandić, Terezija Kudlik, Mirjana Majdov, Ana Szeles i Zsuzsana Urban) u „Gallery cinema“ upriličili su zajedničku izložbu svojih slika. Tridesetak eksponata u tehnici ulja, pasteli i akvareli, ukrašavaju ovu galeriju s raznim motivima, uglavnom pejzažima, što je i odlika slikara naive.

GALERIJA „LIKOVNI SUSRET“

U galeriji „Likovni susret“, 10. ožujka otvorena je izložba crteža Miloša Bajića (1915. – 1995.). Ovu retrospektivnu – omaž izložbu omogućio je Rajko Mamužić iz Novog Sada, s poklon zbirkom svog prijatelja slikara. Miloš Bajić bio je životno vezan za Suboticu, pa je i najveći dio svojih crteža podario baš Subotici. Ljubitelji lijepe umjetnosti vidjeli su preko 300 crteža ovog eminentnog slikara. Izložbu je otvorio Bela Duranci, povjesničar umjetnosti, a na otvorenju je nazočio i sin Miloša Bajića, filmski redatelj Darko Bajić.

NARODNO KAZALIŠTE

Prema repertoaru za ožujak mjesec obje drame, na srpskom i mađarskom jeziku, imat će po jednu praižvedbu, nekoliko repriza i jedno gostovanje. Drama na srpskom jeziku prikazat će reprize „Dvanaest stolica“, „Ženidba i udadba“, a drama na mađarskom monodramu „Sirota Kata Betlem“. Ova drama 6. ožujka održala je praižvedbu „Bure baruta“, Dejana Bukovskog, u redateljskoj postavci Pétera Derenca. „Bure baruta“ je tragedija, „ispričana“ u deset slika. Drama na srpskom jeziku 26. ožujka imat će praižvedbu drame „Amadeus“ Pitera Schifera, a 31. ožujka će kao gost nastupiti Narodno kazalište iz Sombora s komadom „Putovanje za Nant“ Eugena Kocsisa.

Ramiz Rashiti

Nova knjiga

Prilog zavičajnoj književnosti

Marinko Stantić, *Materice koje se pamte*, Društvo vojvodanskih i podunavskih Hrvata, Zagreb 1997., str. 40

Neobično s l a b a književna produkcija u vojvodanskim Hrvata,

što je odraz svekolikih neprilika u kulturi te zajednice, krajem je prošle godine objavljena knjigom nevelika obima zagrebačkog studenta Bogoslovskog fakulteta Marinka Stantića „Materice koje se pamte“. Riječ je o „dramskom štivu“, koji nastaje (ja)o redovitim pisanjem prigodnih „jednočinki“ za slavljenje materica u Zagrebu od 1993. do 1997., a u ovoj knjizi su, naravno zahtjevne izmjene, zaokružene u jednu koherentnu cjelinu. Dakle, svi su dijeljeni tekstovi imali već i praižvedbe u predviđenom petogodu, a izvodili su ih članovi dramske skupine Zavičajnog kluba studenata bačkih Hrvata „Kolo mladeži“ i članovi Društva vojvodanskih i podunavskih Hrvata.

„Materice koje se pamte“ je igrokaz iz narodnog života Bunjevaca u šest slika, čija radnja odvija sredinom XX. stoljeća na

prostornoj relaciji između Subotice i Tavankuta. Osnov radnje, koja je na tragu vjernog prijenosa slika i detalja ovog narodnog običaja bunjevačkih Hrvata, Stantić je povezo s „dramskim“ motivom neželjene trudnoće glavne junakinje Janje, te prvotnim odbijanjem ženidbe Luke. U pomalo nevještom dramskom vođenju radnje naivno se isprepliću sudbine ovo dvoje mladih ljudi i njihovih obitelji sa slikama običaja materica. Napomenimo da se na koncu, po običaju, „drama“ sretno završava. Tekst je svih dijaloga igrokaza dijalekatski – bunjevačka ikavica. Tako ova knjiga, u kojoj se pojavljuje 14 likova, predstavlja skroman prilog našoj zavičajnoj književnosti.

Knjiga je inače neobično velikog i neprikladnog formata (A4), a sadrži još „Predgovor“ autora, te „Rječnik manje poznatih riječi“, „Pogovor“, koji je napisala mr. Marija Zaić-Kubatović, predsjednica pomenutog Društva, te biografska natuknica o autoru. Knjiga je tiskana u skromnoj nakladi od 250 primjeraka.

(t. ž.)

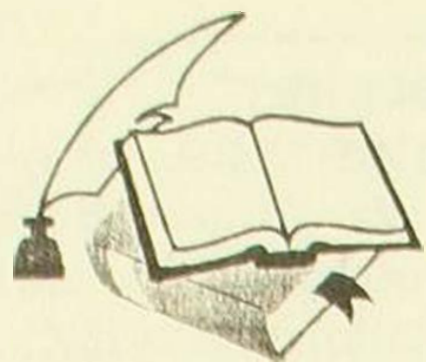

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERÓ

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karađorđev put 2
☎ 55-44-33 (danonoćno)
- Bajmok, JNA 3
(u cvećari „Mariška“)
☎ 762-024 (danonoćno)
- Palić, Jo Lajoša 18
(u cvećari „Orhideja“)
☎ 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7
☎ 792-202 (danonoćno)

Četvrt milenija subotičke gimnazije (XIII.)

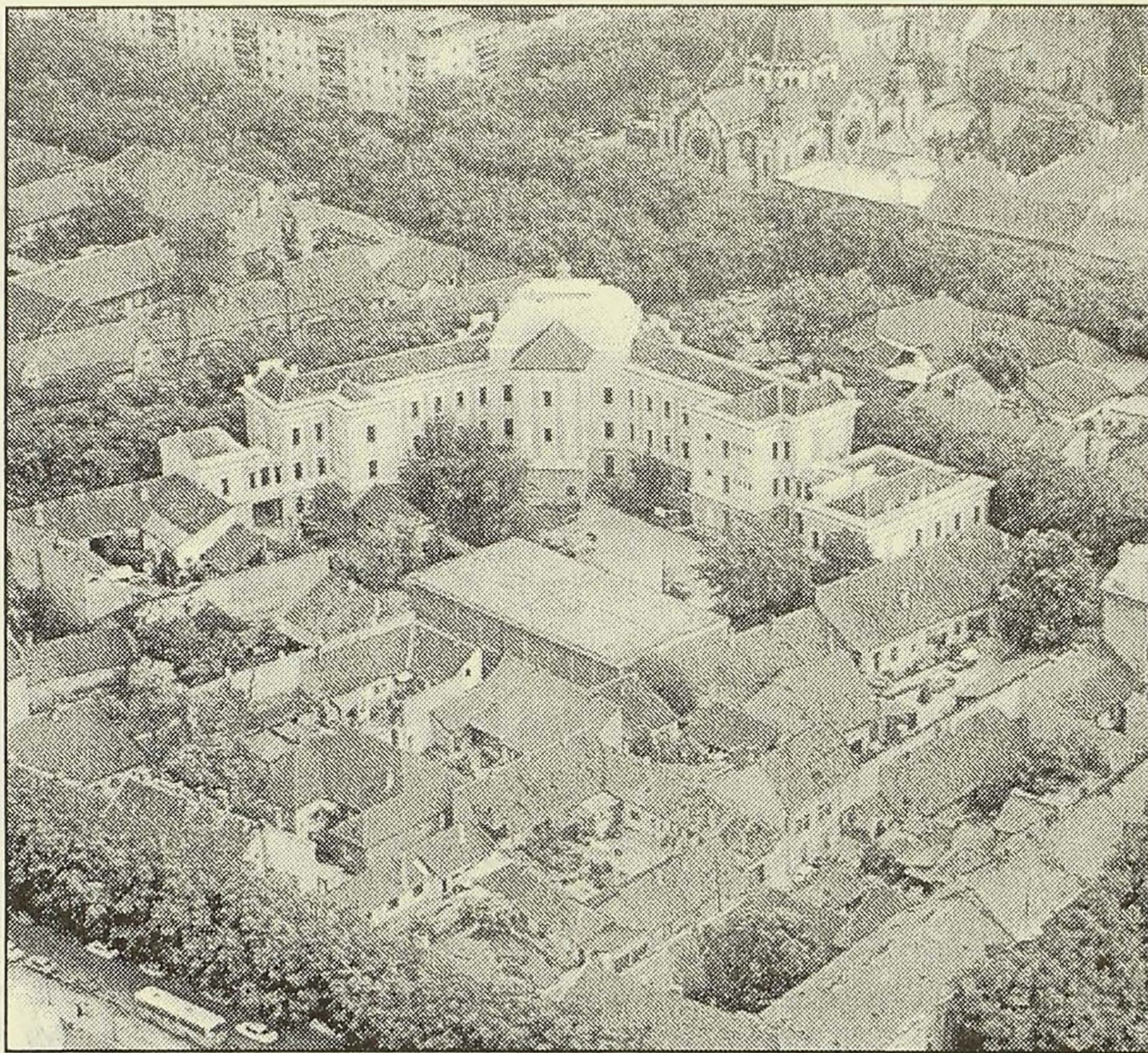
piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

Poraz sila osovine rezultirao je raspadom Austro-Ugarske Monarhije. Uslijedila je, dakle, povijesna prilika da južnoslavenski narodi stvore svoju zajedničku državu, u čiji sastav je ušla i Subotica. Stvaranjem jugoslavenske narodne zajednice ukinuta je mađarska vlast, pa je dotadašnji direktor gimnazije podnio ostavku na svoj položaj, tako da je 1. ožujka 1919. godine dr. Stipan Matijević, tadašnji veliki župan, postavio za direktora gimnazije jednog njenog profesora, Ivana Vojnića Tunića. Službeni i nastavni jezik u gimnaziji je postao srpskohrvatski jezik. Dana 5. svibnja 1919. godine otvorena je Gradska bunjevačka gimnazija s prvim i drugim razredom. Prvi razred je imao 28, a drugi 15 učenika, koji su uglavnom bili prevedeni iz mađarskih razreda. Ipak, i u ovim razredima se još radilo prema mađarskom nastavnom planu i programu, samo što je nastavni jezik bio srpsko-hrvatsko-slovenski. Školska 1919/20. započela je 16. rujna 1919. u zgradi građanske škole, budući da zgrada gimnazije još nije bila u funkcionalnom stanju da se u njoj izvodi odgojno-obrazovni rad. Nastava u gimnaziji otpočela je u dva odjela: srpsko-hrvatsko-slovenskom i mađarskom odjelu. Broj učenika u srpsko-hrvatsko-slovenskom odjelu bio je u stalnom porastu: u I. razredu je bilo 59 učenika, u II. 38, u III. 20 a u IV. svega 14 učenika. U mađarskom odjelu je i dalje vrijedio dotadašnji nas-

tavni plan i program, s tim da se u III. i IV. razredu predavao srpsko-hrvatsko-slovenski jezik s po 6 sati, u V, VI. i VII. razredu s po 5 sati, a u VIII. razredu s po 4 sata tjedno.

Dvadesetog kolovoza 1920. gimnazija je podržavljena i dobila je naziv „Državna mešovita velika gimnazija u Subotici”.

Od tada gimnazija radi prema nastavnom planu i programu u skladu sa Zakonom o srednjim školama koji je vrijedio za cijelu Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca. Rad u srpsko-hrvatsko-slovenskom odjelu sa svih osam razreda otpočeo je 15. rujna 1920. Mađarski odjel je otpočeo s radom 3. prosinca, jer je dotle u jednom dijelu, sad već popravljene gimnazijske zgrade, bio smješten tek osnovani subotički Pravni fakultet (koji je u Subotici radio do 1941.). Tih prvih poslijeratnih godina rad u gimnaziji je slabo napredovao jer su se još osjećale

neprilike od posljedica rata, a i zbog toga što nije bilo dovoljno nastavnog kadra.

Već od školske 1923/24. godine broj učenika se povećao na 1253, s daljom tendencijom porasta uslijed čega je subotička gradska uprava morala tražiti neko odgovarajuće rješenje, jer je gimnazija radila na gornjoj

radila u jednom krilu zgrade (budući da je iz svoje matične zgrade istisnuta otvaranjem Pravnog fakulteta 1920. godine) još do 1929.⁸⁵

Prvi ravnatelj Ženske realne gimnazije u Subotici bio je dr. Matija Evetović, ali je već 9. ožujka 1926. odlukom Ministarstva prosvjete Kraljevine SHS pod brojem 21.532 razriješen dužnosti ravnatelja zbog toga što je trebalo da preuzme dužnost podnačelnika grada Subotice.

Budući da je prostorni problem gimnazije na ovaj način riješen, eksponati Gradskog muzeja bili su u ovom periodu sve do drugog svjetskog rata povjereni na čuvanje i održavanje upravi subotičke gimnazije.

Odlukom Ministarstva prosvjete Kraljevine SHS od 1925. pred kraj svake školske godine u Suboticu su dolazili ministarski izaslanici koji su vršili inspekciju u muškoj i u ženskoj gimnaziji. Za tu dužnost određivani su mahom sveučilišni profesori.⁸⁶

Ženska realna gimnazija imala je od svog osnutka pa do 1933. godine četiri razreda, a broj učenica se kretao između 300 i 400. Ova je gimnazija radila samo na srpskohrvatskom nastavnom jeziku, što znači da je mađarski odjel gimnazije i kroz sve ovo vrijeme bio mješovit. Kad su se stekli potrebni uvjeti, ukazom kralja Aleksandra pod brojem 24.852 od 22. srpnja 1933., ova škola pretvorena je u Potpunu žensku realnu gimnaziju. Samoj svečanosti otvaranja Potpune ženske realne gimnazije u Subotici prisustvovao je osobno i R. Stanković, ministar prosvjete Kraljevine Jugoslavije.⁸⁷

(nastavit će se)

85 - Ova zgrada Ženske gimnazije smještena na sjecištu današnjih ulica Maksima Gorkog i Ive Lole Ribara, izgrađena je 1891. godine s ciljem da u njoj radi vježbaonica Ženske učiteljske škole, koja je bila smještena oko 200 metara dalje u istoj ulici Maksima Gorkog. Od 1919. godine u ovu zgradu je preseljena Ženska učiteljska škola iz svoje matične zgrade, a godinu dana kasnije i internat iste škole.

86 - Tako je npr. u pregledu gimnazije u Subotici tokom mjeseca lipnja 1926. godine bio i dr. Ferdo Šišić, slavni povjesničar, redovni profesor Sveučilišta u Zagrebu.

87 - Izvještaj za školsku 1922/23. godinu, navedeno u izvorima pod brojem 82.

Tjelesni odgoj u prošlosti gimnazije (IV.)

Gimnazisti prvaci države

Poslije trijumfalnog uspjeha i nadmoćno osvojenog prvog mjesta i pobjede nad svim protivnicima prvog dana natjecanja, a i pobjede nad peštanskim momčadima koje su ozbiljno pretendirale na najviši plasman, domaćini su se počeli pribojavati da se slično može dogoditi i drugog dana natjecanja. Njihov plan je bio, to ni sami Peštanci nisu krili, ostati prvacima. Međutim, domaćinima prvog skupa srednjoškolske sportske elite malo poznati provincijalci zadali su velike muke i drugog dana.

Drugog dana natjecanja na I. državnom prvenstvu srednjih škola donio je subotičkim gimnazistima pregršt kolajni.

U ekipnim natjecanjima gimnazisti su nastupili u igri loptom s uškom i gimnastičkim vježbama na spravama.

Igra loptom s uškom (mađ. füleslabda) je sportska disciplina koja je u to vrijeme među srednjoškolskom mladeži bila veoma popularna i obavezno se upražnjavala na satovima tjelesnog odgoja. Međutim, kasnije je potpuno iščezla iz familije sportova. Danas se više ne spominje čak ni u Mađarskoj, svojoj postojbini. U ovoj disciplini Gimnaziju je reprezentirala desetočlana momčad u sastavu: József Szilberleitner, Károly Turzai, Stipan Vojnić – Tunić (učenici šestog razreda), Jen Ladzsy, András Kozla (učenici sedmog razreda), Ivan Ifković – Ivandekić, István

Lenárd, Béla Macska, Grgo Šimić i Sándor Tary (učenici osmog razreda) i osvojili diplomu u rangu prve nagrade i deset kolajni.

U vježbama na spravama momčad u sastavu: József Freund, Péter Tary, Ivan Ifković – Ivandekić, József Turzai, Antun Kopilović, József Rónai, András Lichtnecker, Jen Alapfy, Gyula Freibeisz i Nándor Richter imala je nešto slabiji plasman osvojivši samo počasnu diplomu.

U pojedinačnim disciplinama potpun trijumf Subotičana. Utrka na sto metara pružila je neobično žilavu borbu. Gyula Pudler i Stipan Vojnić – Tunić u „mrtvoj trei“ osvojili su prvo mjesto i veliku srebrnu kolajnu uz vrijedne knjige. U utrci na 150 m prvo mjesto i veliku srebrnu kolajnu osvoji je Nándor Nagy, a treće i brončanu kolajnu Ivan Ifković – Ivandekić. U penjanju uz konop Antun Kopilović i Nándor Richter s istim rezultatom osvojili su drugo mjesto i srebrnu kolajnu. U penjanju uz rudu, prvi je bio József Freund, a drugi Sándor Fehér.

I tako, završena je i posljednja disciplina. Velika sportska predstava na kojoj je sudjelovalo 83 školske reprezentacije i oko 1.500 natjecatelja.

Prvo državno prvenstvo srednjih škola u sportskoj gimnastici je završeno i svečano zatvoreno u Budimpešti poslije dva dana sportskih nadmetanja. Natjecanja su završena svečanim mimohodom svih sudionika i spuštanjem zastave. Sve je bilo svečano i svi su bili veseli i zadovoljni, a na kraju uz srdačne pozdrave rastanka krenuli svojim kućama uz ono obavezno – Vizontlátásra Budapest (Dovidenja, Budimpešto)!

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

POBJEDNIČKA MOMČAD GIMNAZIJE

sljeva na desno stoje:

Elemir Poljaković, Sándor Tary, Béla Macska, József Szilberleitner, András Kozla, Ivan Ifković – Ivandekić, Stipan Vojnić – Tunić, István Jámbor

sjede:

Nándor Richter, Nikola Matković – učitelj tjelovežba, i István Lenárd

ISMIO IZ KANADE

Čudno. Najveći mirnodopski kontigent kanadske vojske, kada poslat, bio je poslat da potroši ledenu oluju u Quebec, Ottawa i ostatak Istoka, gdje je meta bila oko jedne milijarde dolara.

Čudno, jer se je sljedeće najveće – mirnodopsko – slanje trupa desilo posljednjeg proljeća, kada su ti momci u uniformama slagali vreće s pijeskom uz Crvenu Rijeku (Red River, op. prev.) i pazili na pljačkaše.

Stvarno čudno.

Ti vojni pothvati bili su izazvani „Poplavom Stoljeća“ i sada „Ledenom Olujom Stoljeća“. Oba događaja se perfektno uklapaju u kompjutorski model koji upozorava na meteorološke ekstreme kao posljedica prilagodavanja atmosfere na dodatni ugljični dioksid.

Fascinantno je promatrati kako mediji pokrivaju te događaje. Da vjerujem u konspiraciju, ovo bih nazvao tim fenomenom. Ali, plašim se da je to samo slijepa mrlja koju mediji naju kada su u pitanju klimatske promjene. Kao da je

Dobrodošli u sutrašnjicu

Klimatske promjene su ovdje

priča prevelika za njihovo razumijevanje.

Naravno, veliki bazen vode toplije – od – normale u Pacifiku ima meteorološki domino efekt na vremenske uvjete skoro svugdje, barem tako izgleda. Ali optuživati samo „El Niño“, zaobilazi pitanje što se to zapravo događa.

„El Niño“ je samo simptom, mladići i djevojke. A bolest se zove efekt staklene bašte. „El Niño“ može biti samo „prirodni fenomen“ (što je način koji mediji vole – nitko se ne treba suočiti s odgovornošću, sve je to Božja greška), ali učestalost i silina se povećavaju. Dolazi u kraćim ciklusima i udara nemilosrdnije.

Recite da je to selektivna percepcija, ali poplave Crvene Rijeke i Ledena Oluja su poprilično povezane. Te katastrofe najavljuju dolazak glob-

alne klimatske promjene, i to je sada ovdje – ne više u nekakvoj budućnosti.

Vijest da je 1997. bila najtoplija zabilježena godina (točno po modelu klimatskih promjena) bila je samo jedan od dokaza podnijetih na konferenciji u Kyotu (Japan) i koji bi trebalo da pokrenu naše reflekse za samoodržanjem. Pa ipak ta vijest nije uhvatila više od par paragrafa u novinama. Što više, dva do tri torontonska dnevna lista još uvijek odbijaju to priznati kao bilo kakav problem.

Elbert Friday, šef istraživanja pri Nacionalnom oceanografskom Institutu u SAD (US National Oceanographic and Atmospheric Administration, op. prev.) nedavno je rekao: „Nisam bio spreman ni voljan reći to pred dvije godine, ali vjerujem da vidimo dokaze globalnog zagrijavanja, i

uzroci tome, barem neki, se mogu pripisati ljudskoj aktivnosti“. Jedan od njegovih asistentata bio je još precizniji: „Šanse da smo pogriješili i da to nisu posljedice ljudske aktivnosti su između 5 i 10%“.

Znači, raspoložemo sa 90-95% šansi da budućnost veoma ozbiljno ide ka ekološkim katastrofama izazvanim „nestašnim“ poigravanjem oluja i drugih vremenskih faktora.

Mislim, ipak da sve može biti koincidencija. Poplave. Ledene oluje. Požari u šumama. Topljenje leda na polovima. „El Niño“. Ma, idite zbogom. Narode! To su klimatske promjene. Dobrodošli u sutrašnjicu. I još uvijek potpomažemo industriju na fosilna goriva. I pretvaramo se kao da nismo u nevolji u kakvoj jesmo!

Članak napisao Bob Hunter u torontonskom neovisnom listu „Eye“

Prijevod: Rajko Ljubić

Hranljiva i ljekovita svojstva peluda

Pelud (cvjetni prah, polen) koji pčele sakupe na biljkama, bogat je bjelančevinastim (proteinskim) materijama (aminokiseline, peptoni i globulin), zatim šećerom, mastima, vitaminima (A1, B1, B2, B5, B6, C, E, D, rutin, pantotenska kiselina, folijeva kiselina), mineralnim materijama, mikroelementima, fermentima, organskim kiselinama, hormonima i stimulatorima rasta.

Količina pojedene materije ovisi od biljne vrste s koje pelud potiče. Zbog toga što sve ove materije ljudski organizam lako usvaja, u novije vrijeme ispoljava se sve veće zanimanje za pčelinji pelud kao ljekovito-dijetetski proizvod. Svojim biostimulativnim djelovanjem povoljno utječe na proces rastanja i razmjene materije u organizmu. Kod anemične djece, rekonvalescenata od teških oboljenja, kao i kod starih ljudi, upotreba peluda dovodi do poboljšanja teka i povećanja hemoglobina. Regulira funkciju želuca i crijeva i dobro djeluje kod kroničnog zatvora i proljeva, kolitisa, gastritisa, a isto tako i kod oboljenja prostate, jetre, bubrega i Bazedovljeve bolesti. Dobri rezultati dobiveni su i u liječenju visokog krvnog tlaka i poremećaja nervnog i endokrinog sistema. Ekstrakt iz peluda koristi se za spravljanje kremova u kozmetici.

Doza peluda za odraslu osobu je 1 jušna žlica (15-20 g) dva puta dnevno, a za djecu 1 kavna žličica (8-10 g), dva puta na dan. Uzima se za vrijeme jela sa slatkišima ili pomiješan s medom ili šećerom. Liječenje traje od jednog do nekoliko mjeseci, ovisno od potrebe.

Ukoliko je pelud stariji, utoliko više gubi svoju hranljivost. Pri čuvanju u vlažnoj prostoriji, zbog svoje hidroskopske lako ukisne i postane opasan po zdravlje. Opasan je i pelud sakupljen s biljaka koje su tretirane insekticidima ili drugim otrovnim preparatima.

Pelud nije nikakav čudotvorni lijek, ali može mnogo koristiti čovjekovom organizmu. Uz pomoć peluda čovjekovo tijelo se snabdijeva gorivom koje mu je neophodno.

Preduvjet za pozitivno djelovanje peluda na organizam je njegovo redovito i dugotrajno uzimanje. Treba također znati da je mnogo bolje uzimati pelud preventivno i spriječiti pojavu bolesti u organizmu nego čekati da dođe do oboljenja pa tek onda posezati za ovim dragocjenim prirodnim proizvodom. To posebno vrijedi za ljude starije dobi kada se razni poremećaji u organizmu mogu očekivati s većom vjerojatnošću.

Ante Zomborčević

Još nešto o najstarijem nađenom novcu u Somboru

Tekst g. Stipana Pekanovića o najstarijem nađenom novcu u Somboru tiskan u prethodnom broju „Žiga“, ponukao me da još nešto kažem o ovom antičkom novcu.

Somborski nalaz „viktorijatusa“ kovan je u gradu Dirahionu koji se nalazio na mjestu današnjeg Drača, u Albaniji. Prvobitno, Dirahion je bio ime rta na kome se nalazio antički grad Epidamius, naroda koji je tu živio, a postao je ime grada oko 300 godina prije Krista. Kao i Apolonija, koja mu je bila u susjedstvu, bio je naseljen mješavinom grčkog i ilirskog pučanstva.

Ime Dirahion prvi put se javlja na novcu iz V. stoljeća prije Krista. To su bili srebrni novci (stateri) teški nešto više od deset grama.

Za vrijeme Ilirskog rata Dirahion su opsjedali Iliri. Rimljani su ga oslobodili ilirske opsade, a onda ga sami zauzeli. Za rimsku državu imao je isti onaj značaj kao i Apolonija – služio je kao polazna baza za rimske trupe na Balkanu. Sredinom II. stoljeća prije Krista taj grad postaje završna točka sjevernog kraka važne rimske komunikacije – Via Egnacije.

Od vremena kada je potpao pod rimsku vlast, Dirahion kuje novac po rimskim standardima. Srebrnjak, koji je osnov Dirahionovog monetarnog sustava, u ovom periodu težak je kao rimski viktorijatus. (somborski nalaz). Na aversu (s lica) nalazi se krava s teletom, ime magistrata, a sreću se i razni simboli (glava, plug, orao itd.). Revers (naličje) sadrži Alkinojeve vrtove, skraćeno ime grada: „DYN“ i ime magistrata. Zanimljivo je da se simboli na aversu mijenjaju s promjenom imena magistrata na reversu.

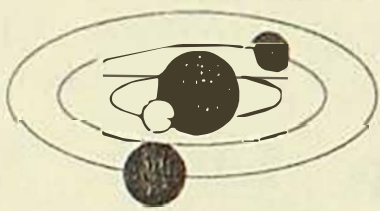
Pored ove drahme, odnosno viktorijatusa kako su nazivali ovaj novac, postoji i poludrahma. Upola je lakša, revers ima isti kao i drahma (viktorijatus), ali i na aversu se nalazi samo prednji dio krave. Također, postoji i bakarni novac raznih veličina.

Tipovi novca Dirahiona mijenjali su se s promjenama političkih utjecaja. Najveći procvat u kovanju novca grad je doživio u periodu od 229. do 100. godine prije Krista. Veliki dio trgovačkog prometa Balkana išao je preko Dirahiona. Drahma iz tog vremena, skupa s novcem Apolonije, rado je priman ne samo na Balkanskom poluotoku već i preko Dunava. (Vjerojatno je tako stigao i do Sombora).

Novac Dirahiona dragocjen je numizmatički i historijski materijal, koji pruža obilje zanimljivih i korisnih podataka u proučavanju antičke povijesti naših krajeva.

Ante Zomborčević

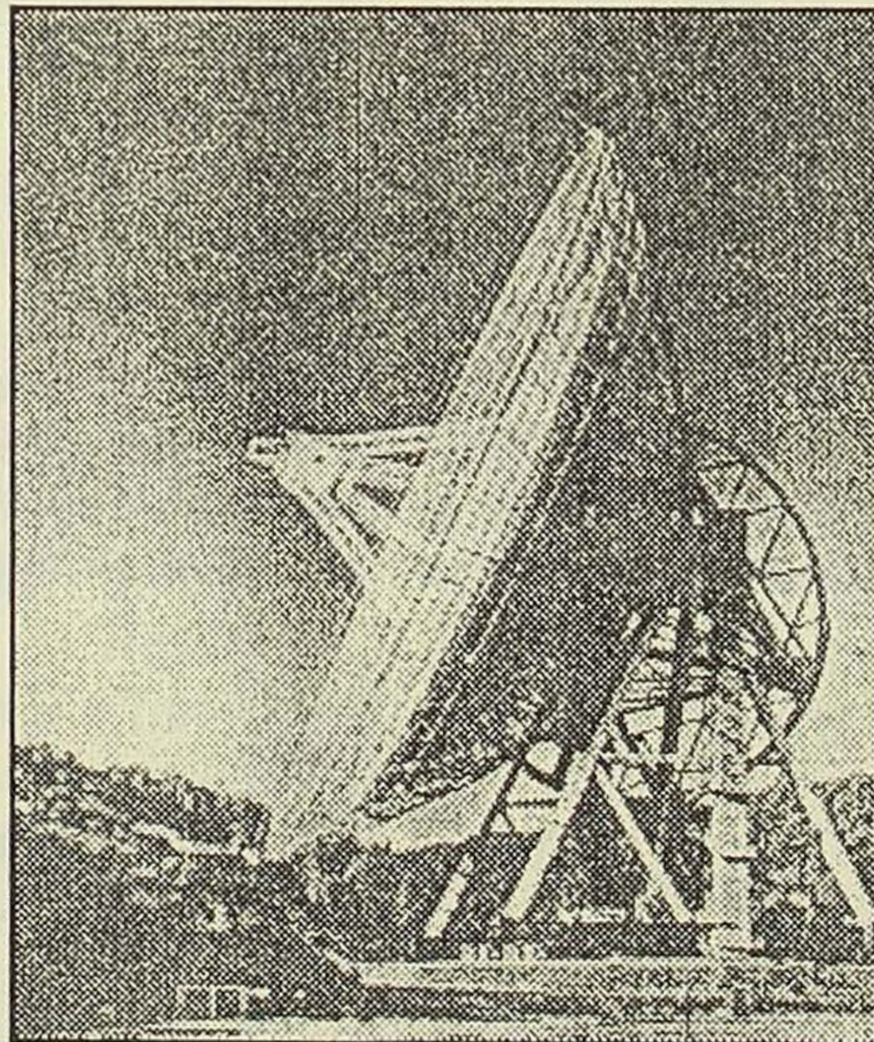
Astronomija

Vangalaktički objekti

U početku promatrajući svojim slabim teleskopima nebo, astronomi su uočili maglovite mrlje raznih formi i veličina sličnih kometama, ali u mirovanju. Tako je Francuz Charles Messier 1784. godine načinio prvi katalog ovih objekata od 108., označivši ih slovom M i određenim brojem. Kasnija promatranja dovela su do saznanja da oni predstavljaju rasijane i kuglaste skupove zvijezda naše galaksije, i difuzne i planetarne magline. S razvojem astronomske tehnike njihov je broj rastao i postojao sve više vangalaktička pojava. J. Dreyer 1888. izdaje New General Catalogue (NGC) koji sadrži 7.840 objekata sa opisom promatrača i koordinatama i dopune 1895. i 1910.: (IC) ili Index Catalogue s 13.226 objekata. Ames i Shapley 1932. godine izdaju popis s 1.249 sjajnih galaksija. Ostali katalogi: Zwicky Catalogue of Galaxies and Cluster of Galaxies, te Morphological Catalogue of Galaxies...

Ritshey i Curtis 1917. opažaju veći broj točaka u M 31 (NGC 224) Andromedinoj maglini i zaključuju da se oni nalaze van našega Mliječnoga puta. Pri promjeni temperature tijekom noći za duljih ekspozicija i snimanja kod velikih teleskopa (2,5 metra i većih)

Bonski radio-teleskop. Prečnik antene iznosi 100 metara.

javlja mijenjanja fokusa od nekoliko milimetara, a time i oštine snimka. Ipak, Edwin Hubble od 1924. do 1926. dolazi do spoznaje da spiralni zraci maglina sadrže milijarde zvijezda vrlo slabog sjaja kao i do otkrića Cefeida (promjenljivih zvijezda) čime dokazuju vangalaktičku prirodu spiralnih i drugih maglina. Hubble tako galaksije klasificira više morfološki dok kasnije astronomi uvode i fizičke karakteristike. Eliptičke galaksije se granaju na dvije grupe spiralnih. Većina galaksija spadaju u spiralne,

po vanjskoj formi su najživopisniji objekti u svemiru i odaju utisak kretanja. Imaju spiralne krake i jedro po čime ih dijelimo: tipa Sa su one koje imaju slabe razvijene krake ili se samo naziru. Jedra im zauzimaju 50% cijele galaksije. Kod većine spiralnih galaksija dva osnovna kraka izlaze iz dijametralno suprotnih točaka na jedru, a ima ih i sa većim brojem krakova. Kod Sb galaksija (Andromeda, Mliječni put...) kraci su primjetno razvijeni, a jedra manja. S galaksije odlikuju vrlo razvijeni kraci, a jedra veoma mala. Sve ove galaksije promatrane sa strane ili normalno na osi im rotacije vidimo u vidu sočiva i u ekvatorskoj ravni sadrže pojam tamne materije, uz to vrlo su spljoštene. Neka istraživanja govore da imaju spljoštene galaksije posjeduju jedro smješteno u sredini ili nekoj vrsti prečke, nazivamo ih prečkasti spirale, premoštene spirale... i dijelimo na podklase SBa, SBb, SBc.

(nastavit će se)

Lazar Francišković

A f o r i z m i

– Što mislite od čega najviše strahuju ratni zločinci?

Pa, od nedovoljnog broja povratnih karata iz Haaga.

– Pogled „oči u oči“ ne stvara statičnost. On povećava ili smanjuje distancu između dvije osobe.

– Trčanjem ispred vremena možeš izgubiti glavu, dok, kada to činiš ispred nevremena, spasavaš je.

– Imamo i mi zid plača, ali je naš ostao spolja.

– Hoće ISTRa da piše vlastitu IST(R)ORIJU.

– Korektna tolerancija i istinski kriterij ne mogu zajedno.

– Obraćanje vlasti nacionalnim manjinama: šta hoćete još?

Lijepo je vama – godi nama.

– Propagirana je i prošla je kao ISTI(S)NA.

– Nisu oni naivni; oni su ljudi sa umišljajem.

– Sjaši MURTA, pa uzjaši KUR(?)A.

Željko Skenderović

Komšija (III.)

Komšijanje u ušorenim salašima (II.)

U ovakom obliku život salašara se odvijao prid pogledom komšije priko niske ograde; vidali su se svaki dan, a od komšinškog pogleda se moglo skloniti unutra u salašu. Salašari su najviše poslovali u avliji, na ledini, u guvnu... Kad su se u novom danu prvi put vidili, nazvali bi jedan drugom „Faljen Isus“, a kad su se poslom našli u blizini ograde zastali su da razmine po koju rič, da zaviju i popuše cigaretilu il lulu duvana.

Širenje visti po šoru

Kad je kogod saznao za kakvu novost, priko ograde je doviknuo komšiju da mu je kaže. Doznata vist nije mogla ostat zaustavljena – nju je što prija tribo čut i drugi komšija. Tako je vist časkom obašla cio šor.

Kad se kogod vratio s hetije, posebno s varoške, komšija koji nije bio na njoj došo mu je da dozna šta ima novog. U varoši su se doznale novosti iz društvenog života i kaka je bila hetija (1.). Važno je bilo bit u toku o zbivanjima na hetiji, jel su se tamo određivale cine za ratarske i stočarske proizvode na osnovu ponude i tražnje. Makar i da nije imo namiru što god prodat il kupit, salašar je moro znat kako idu cine da bi mogo esapit oće l se odlučit za kaku kupovinu il prodaju svoji proizvoda.

Visti su se razminjivale i nediljom prid crkvom, di su se našli ljudi sa šireg područja i raznog uzrasta. Tamo se doznalo npr. ko će se uzet, ko se zdravo razbolio, ko je umro, jel je još ta i ta mlada u čoporu (2.),... sve novosti koje su uticale na kaku društvenu prominu.

U ono vrime novine je ritko ko kupovo

jel salašari nisu baš imali vrimena za čitanje, al su zato u svemu bili u toku po visticima. Do prid II. svitski rat salašari su kupovali i čitali kalendar (3.), a skoro svi su bili pritplaćeni na neki virski list, a najviše na „Glasnik Srca Isusova“. Nuz čitanje molitvi iz svete knjige (4.) to su njim bili štiva koje su čitali kad su otpočivali.

U Stantićevom šoru se 1937. pojavio prvi radio na akumulator. On je bio začetak brzog prinošenja visti med salašima. Onda se program priko dana mogo slušat samo nekoliko sati, al za slušanje radija nije bilo vrimena jel su visti bile u vrime namirivanja. Sićam se da smo nekoliko puta četvrtkom išli u komšiluk da slušamo tamburašku svirku narodni pisama i igara. Glas se često gubio, al je za nas to bio velik doživljaj, jel smo svirku slušali ko da su samo nama svirali.

Za ondašnje širenje visti je bilo značajno da su se ljudi mišali med sobom, da su svaku novost oma ispričivali drugom i tako je ona, iako sporije neg danas, dospila i u najudaljenije salaše. Upamtio sam kako mi je bačo pripovido da je ko dite slušo da je u moru potonila jedna velika lađa i da se na njoj iljade ljudi zadavilo (potonuće broda „Titanic“)...

MANJE POZNATE RIČI:

(1.) hetija – u gradu il većem selu propisom određen dan nediljne pece (u Subotici je bila ponediljkom i petkom, u Bajmaku četvrtkom...)

(2.) ... u čoporu – žena u visokoj trudnoći

(3.) kalendar – godišnjak „Subotička Danica“

(4.) sveta knjiga – molitvenik

Alojzije Stantić

SUVREMENA MEDICINA

Hemoroidi - benigno oboljenje

Hemoroidi (šuljevi, zlatna žila), moraju se liječiti i neophodan je stručan pregled. Masti melemi ublažuju tegobe, ali ne liječe samu bolest. Posjet liječniku se ne treba odlagati

U Vojvodini je rasprostranjeno oboljenje od hemoroida, koje narod popularno naziva „zlatna žila“ ili šuljevi. Postoji veći broj uzroka koji utječu na pojavu hemoroida. Na prvom je mjestu nepravilna ishrana, prije svega veće količine šećera, mesa, suhe hrane, što ima za posljedicu neredovitu stolicu. Da je ovo tačno, govori i podatak da crnci koji žive u plemenima u Africi i hrane se prirodnom hranom ne obolijevaju, za razliku od crnaca koji žive u urbanim sredinama. Dalje, dugotrajno stajanje i sjedenje povećavaju rizik od oboljenja, kao i postojeće bolesti jetre, slezine i alkoholizam. Ne treba zanemariti ni značaj nasljeđivanja. Ona se izravno ne nasljeđuje, ali postoje genetske predispozicije.

Hemoroidi se mogu javiti u svim starosnim dobima. Kod žena obično nastaju u trudnoći, zbog tlaka koji vrši uvećana materica i hormonskog statusa. Nakon porođaja može doći do spontanog smirivanja tegoba.

Osnovni simptomi ove bolesti su pojava krvi u stolici, osjećaj punoće u završnom dijelu debelog crijeva, te neredovita stolica. Obavezno je, kada čovjek primijeti simptome, otići na liječnički pregled. U pogledu prevencije značajno je jesti hranu bogatu vlaknima: integralne žitarice, voće i povrće, izbjegavati suhomesnate i konzervirane namirnice, alkohol, šećer, unositi dovoljno tečnosti. Cilj ovakve ishrane je regulacija stolice.

S obzirom na lokalizaciju hemoroida često se događa da se pacijent zbog stida ne obrati liječniku već se sam liječi raznim mastima. Masti i melemi ublažuju tegobe, ali ne liječe bolest. Zato je neophodna konzultacija liječnika. No, u traganju da što bolje pomognemo oboljelima od hemoroida saznali smo za balsam koji se može nabaviti i u Subotici.

Ramiz Rashiti

Internet je preko nas došao u Suboticu + budite sa nama!

TippTopp System

Postanite prijatelj Interneta!

Predstavite svoju firmu svetu! ✓
Izradujemo www prezentacije i držimo ih na Svetskoj mreži

Kompletna ponuda internet servisa ✓
Subotičko čvorište je kod nas

Naučite koristiti Internet i Vi ✓
Kurs traje 16 časova

Sve INFORMACIJE možete dobiti u našem Informativno-prodajnom centru
BRAĆE JUGOVIĆA 5

Radno vreme: 9 – 19 sati

☎ 555-765

E-mail: admin@tippnet.co.yu
Home Page: www.tippnet.co.yu

Toth-optika

Maksima Gorkog 26
SUBOTICA

Telefon: 551-045

RADNO VREME:

Radnim danom	9.30-12.00 16.30-19.00
Subotom	9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:

- 10% popusta kod gotovinskog plaćanja
- plaćanje u više rata
- mogućnost žirnalnog plaćanja

